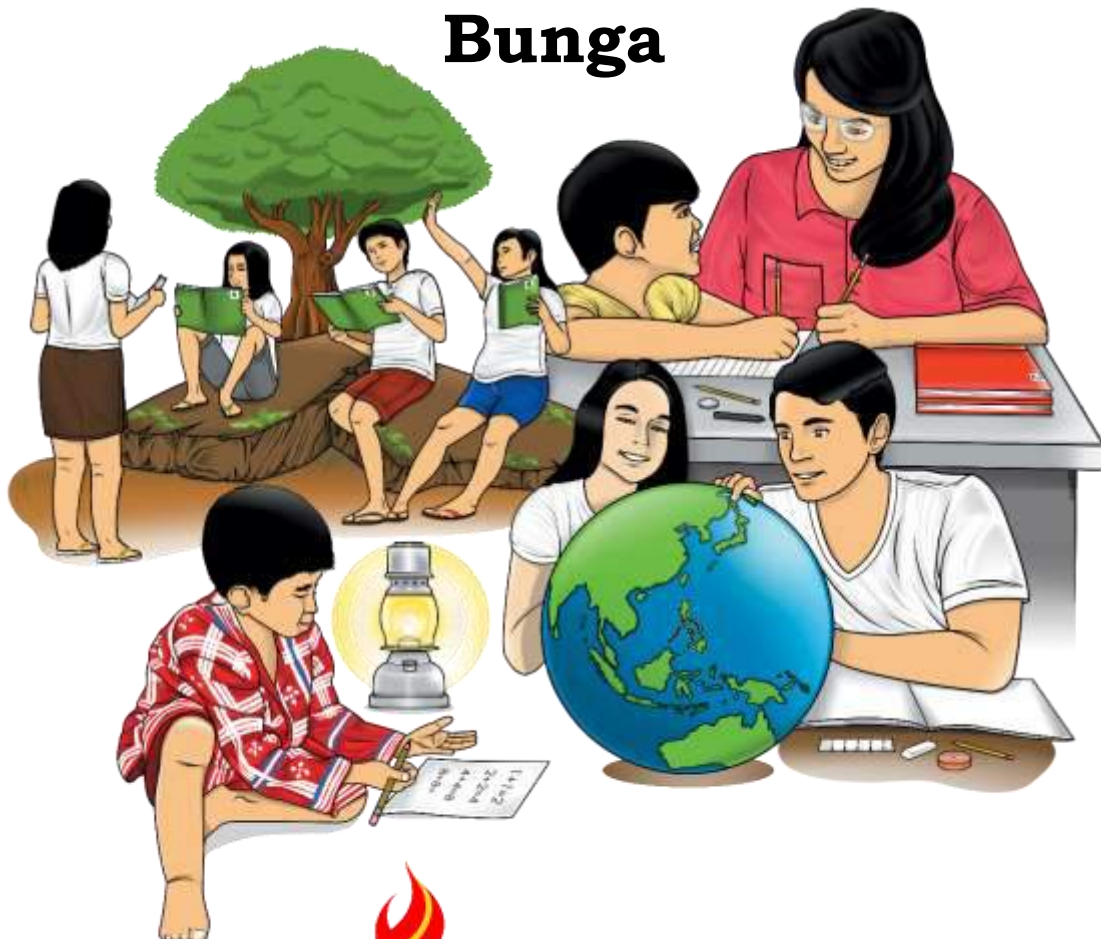

Filipino

Ikaapat na Markahan – Modyul 1

Solusyon sa Naobserbahang Suliranin at Paggawa ng Dayagram ng Ugnayang Sanhi at Bunga

Filipino – Ikalimang Baitang
Alternative Delivery Mode
Ikaapat na Markahan – Modyul 1: Solusyon sa Naobserbahang Suliranin at
Paggawa ng Dayagram ng Ugnayang Sanhi at Bunga
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayunpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o *brand name*, tatak o *trademark*, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa aklat na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anumang gamit maliban sa aklat na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Analyn C. Balanon	
Editor:	Julito E. Lagrimas, Cristina M. Giray, Ma. Shiela C. Adona	
Tagasuri:	Ronaldo Verano	
Tagaguhit:	Argie Ty	
Tagalapat:	Beatrice A. Olmedo, Ma. Dianne Joy R. dela Fuente	
Tagapamahala:	Ma. Gemma M. Ledesma	Bebiano I. Sentillas
	Rose Marie M. Guino	Joy B. Bihag
	Ryan R. Tiu	Gorgonio G. Diaz Jr.
	Crista Joy A. Torbila	Alex B. Rejuso
	Isagani E. Licas	Lucila R. Balondo
	Elvira R. Ribo	Julito E. Lagrimas
	Beatrice A. Olmedo	Teodorico C. Peliño Jr.

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Regional Office VIII

Office Address: Government Center, Candahug, Palo, Leyte

Telefax: (053) 832-2997

E-mail Address: region8@deped.gov.ph

Filipino

**Ikaapat na Markahan – Modyul 1:
Solusyon sa Naobserbahang
Suliranin at Paggawa ng
Dayagram ng Ugnayang Sanhi at
Bunga**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anomang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ang aking taos pusong pagbati sa iyo mahal kong kaibigan! May panibagong hamon na naman para sa iyong malikhaing kaisipan na iyong haharapin sa modyul na ito.

Ako nga pala si Kokoy, ang muli mong makakasama sa iyong pag-aaral para sa araling ito.

Magtulungan tayo kaibigan dahil pagkatapos ng ating pag-aaral, ikaw ay inaasahang:

- nakapagbibigay ng maaaring solusyon sa isang naobserbahang suliranin (**F5PS-IVe-9**); at
- nakagagawa ng dayagram ng ugnayang sanhi at bunga mula sa tekstong napakinggan o nabasa (**F5PN-IVa-d-22**).

Subukin

Sa pagsisimula ng ating paglalakbay, sagutin mo ang gawaing nasa ibaba upang maipakita mo ang iyong dating kaalaman hinggil sa paksang ating pag-aaralan sa mga oras na ito.

Alam mo ba kaibigan na sa araw-araw nating pamamalagi rito sa mundo, tayo ay nakararanas ng iba't ibang problema? Kailangan natin itong harapin at gawan ng kaukulang solusyon.

Panuto: Ano ang maaaring solusyon sa sumusunod na kalagayan? Piliin at isulat ang titik ng tamang sagot sa iyong sagutang papel.

1. Hindi makita ni Jose ang nakasulat sa pisara dahil mas matangkad ang kaklase niyang nakaupo sa unahan niya.
  - A. Paalisin ang nasa unahan.
  - B. Siya ang uupo sa unahan.
  - C. Patabihin ang nasa unahan.
2. Basa ang sahig dahil natapon ang tubig sa baso.
  - A. Punasan ang sahig.
  - B. Hayaan na lang ito.
  - C. Hintaying matuyo ito.
3. Palaging huli sa pagpasok sa klase si Jhom dahil lagi siyang puyat.
  - A. Matulog na lang siya sa paaralan.
  - B. Huwag siyang pumasok sa unang asignatura sa umaga.
  - C. Magpagising sa kaniyang ina.

4. Masakit ang ngipin ng bata dahil sa kumain siya ng kendi.
  - A. Pagalitan ang bata.
  - B. Bigyan ng laruan ang bata para malibang.
  - C. Pagsipilyuhin ang bata.
5. Pauwi na si Carla nang biglang bumuhos ang malakas na ulan. Wala siyang dalang payong.
  - A. Makisabay pauwi sa kaniyang kaklase.
  - B. Lumusong sa ulan para makauwi kaagad.
  - C. Hintayin na sunduin ng magulang.
6. Nagreklamo ang isang mag-aaral dahil may kodigo ang isa sa kanilang kaklase habang kumukuha ng pagsusulit. Kung ikaw ang guro, ano ang iyong gagawin?
  - A. Pagsabihan siyang tumahimik.
  - B. Alamin kung may katotohanan ang sinasabi niya.
  - C. Palabasin ang inirereklamong mag-aaral.
7. Binigyan ng takdang gawain ng guro ang bawat grupo. Si Kent, bilang lider ng grupo, ang unang nakabasa kung ano ang dapat gawin.
  - A. Hahatiin niya ang mga gawain nang pantay-pantay.
  - B. Hahatiin niya ang mga gawain pero mas kaunti ang sa kaniya.
  - C. Hahatiin niya ang mga gawain pero mas madali ang para sa iba.
8. Papunta si Nathan sa tindahan upang bumili ng gamit para sa gagawin niyang proyekto. Nakasalubong niya ang isang batang umiiyak dahil nawawala ang kaniyang bagong lapis at ruler sa daan patungong paaralan.
  - A. Hahayaan niyang umiyak ang bata.
  - B. Sasabihin ni Nathan sa guro ng bata ang tungkol sa nangyari.
  - C. Sasamahan niya ang bata sa paghahanap ng nawawalang gamit.
9. May patimpalak sa pagsasayaw sa paaralan. Naisip ni Marie na ipalista ang kaniyang mga kapatid dahil magagaling silang sumayaw at gustong-gusto nilang sumali sa mga kompetisyon. Pero hindi pumayag ang komiteng nangagasiwa dahil kailangan ang mga kalahok mismo o isa sa kanila ang dapat magpalista.
  - A. Aatras na lang siya.
  - B. Sasali siya sa grupo para makapagpatala na.
  - C. Hindi niya ipaalam sa kaniyang mga kapatid ang kompetisyon.
10. Nahuli sa pag-uwi si Joel dahil inutusan siya ng kaniyang guro na samahan pauwi ang isa niyang kaklase na masakit ang ulo at nahihilo. Malayo pa lang nakaabang na ang kaniyang nanay sa pinto.
  - A. Magpapaliwanag siya.
  - B. Iiyak na lang siya.
  - C. Hindi na lang siya kikibo.

Ilan ang nakuha mong tamang sagot? Huwag malungkot kaibigan kung hindi lahat ay nasagutan mo nang tama. Ang mahalaga ay handa kang ipagpatuloy ang iyong paglalakbay upang lalo ka pang matuto.

Aralin

1

Pagbibigay ng Maaaring Solusyon sa Isang Naobserbahang Suliranin at Paggawa ng Dayagram ng Ugnayang Sanhi at Bunga

Balikan

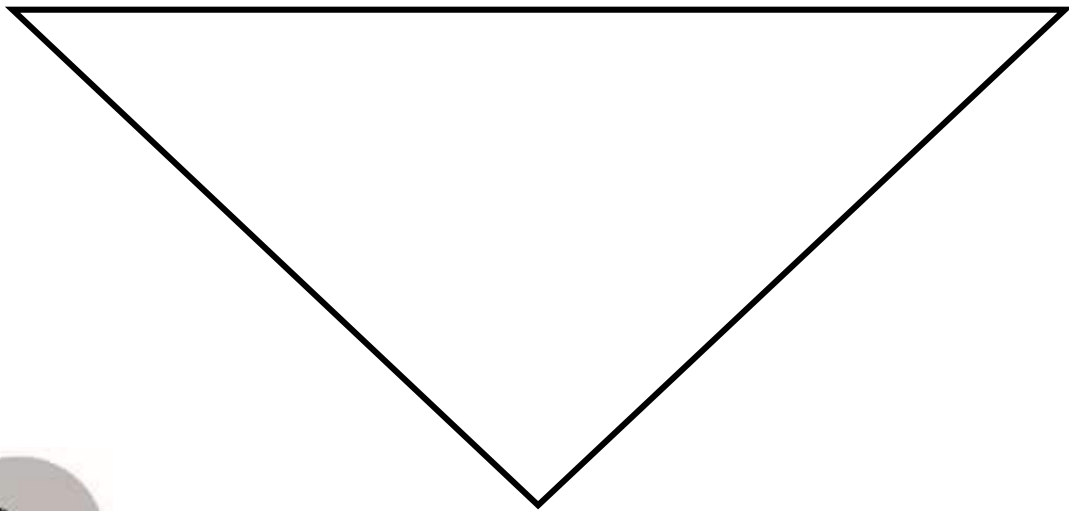
Bago tayo tumuloy kaibigan, gawin mo muna itong susunod na gawain upang maging tunay kang handa para sa araling pag-aaralan natin ngayon.

Ano ang gagawin mo sa sitwasyong ito? Isulat sa loob ng tatsulok ang iyong sagot.

May eksibit na inihahanda ang inyong klase. Sa araw ng eksibit, naatasan kang magdala ng kamera upang makunan ng litrato ang nasabing okasyon. Pagsapit ng araw ng eksibit nakalimutan mong dalhin ang iyong kamera.

Tuklasin

Sa susunod na gawain ay may makikilala kang bagong kaibigan. Siya ay si Evan. Alamin mo kung bakit nasira ang mata ni Evan at kung paano nagbago ang kaniyang ugali.

Gawain 1

Panuto: Pumili ka ng isa sa kasapi ng iyong pamilya na maaaring magbasa ng kuwentong “Ang Pagbabago ni Evan” para sa iyo. Pakinggan mo itong mabuti upang masagot mo nang tama ang katanungan sa susunod na pahina. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel. Unawain din ito upang magkaroon ka ng kahandaan para sa susunod na gawain.

Ang Pagbabago ni Evan

Isinulat ni Analyn C. Balanon

Sina Mang Nardo at Aling Pacing ay may isang anak na lalaki na ang pangalan ay Evan. Nag-aaral siya at nasa ikalimang baitang na sa kasalukuyan. Noong una, madaling utusan si Evan ngunit nang malulong sa laro sa *computer* ay nagbago siya. Hindi na niya ginagawa kaagad ang mga iniuutos sa kaniya at hindi na ito pumipirmi ng bahay.

Kahit ang pagkain ay nakakalimutan na niya. Isang araw, nagreklamo si Evan na masakit ang ulo at nanlalabo ang kaniyang paningin. Agad siyang pinatingnan sa manggagamot at nalaman na nasira na ang kaniyang mga mata dahil sa sobrang paggamit ng computer na kapag hindi ito maagapan ay maaari niya itong ikabulag.

Dahil dito, pinagbawalan na siya ng kaniyang mga magulang sa paggamit ng anumang *gadget*. Labis na nalungkot si Evan dahil nanibago siya at nababagot sa bahay sa maghapon walang ginagawa.

Mga Tanong:

1. Paano nagbago ang ugali ni Evan?
2. Ano ang katangian ni Evan noong hindi pa siya nalulong sa laro sa *computer*?
3. Bakit nasira ang mata ni Evan?
4. Bakit siya pinagbawalan sa paggamit ng anumang *gadget*?
5. Ano ang naramdaman niya nang ipagbawal sa kanya ang paggamit ng *computer*?

Suriin

Sa binasa mong kuwento, napansin mo ba na may mga suliraning inilahad dito? Naisip mo ba kung paano solusyunan ang mga suliraning ito?

Ngayon, ipagpatuloy mo ang iyong paglalakbay at tulungan si Evan at ang kaniyang mga magulang na mabigyan ng kalutasan ang kanilang problema.

Bahagi ng kasanayan sa mapanuring pagbasa ang paglalahad ng kalutasan sa sitwasyon o kalagayan. Ito ay pagmumungkahi ng dapat gawin upang malutas ang problema.

Ilan lamang sa mga suliraning binanggit sa napakinggan o binasa mong kuwento ay ang sumusunod:

1. Nalulong sa laro sa *computer* si Evan.
2. Palaging sumasakit ang kaniyang ulo at nanlalabo ang kaniyang paningin.
3. Nababagot si Evan sa bahay dahil sa maghaponing walang ginagawa.

Ngayon, ano ang maibibigay mong solusyon sa mga suliraning ito?
Isulat ito sa iyong sagutang papel.

Aba! kaibigan, ang galing mo naman! Natututo ka na, nakatulong ka pa na masolusyunan ang suliranin ni Evan.

Ang pagbibigay solusyon ang pinakamainam na aksiyon na dapat gawin sa mga panahong may kinakaharap tayong mga suliranin.

Malinaw na ipinapaalala sa atin sa araling ito na bawat suliranin ay may katumbas na solusyon. Huwag tayo kaagad panghinaan ng loob kung tayo'y nakararanas ng mga problema. Mainam na solusyon ang kailangan upang hindi lumala ang anomang suliraning kinakaharap natin, lalong lalo na sa panahon ngayon.

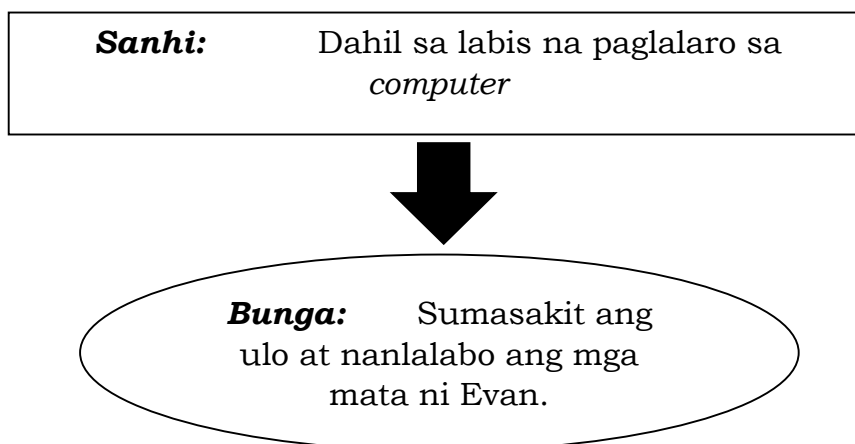

Dagdagan pa natin ang kaalaman mo kaibigan.

Alamin natin ngayon ang sanhi ng mga suliraning nabanggit.

Sa kuwentong iyong napakinggan o binasa, hindi lang mga suliranin ang inilahad dito kundi pati na rin ang mga sanhi ng suliraning ito. Ibig sabihin, may mga ugnayang sanhi at bunga rin na nakapaloob dito. Ngayon, paano ang epektibong paglalahad ng ugnayang sanhi at bunga? Gamit ang isang dayagram, mailalahad nang mas malinaw ang ugnayang sanhi at bunga. Ang dayagram ay isang balangkas na ginagamit upang maipakita ang pagkakaugnay ng mga kaisipan. Sa pamamagitan nito, madali nating maiintindihan ang ugnayang sanhi at bunga.

Halimbawa:

Sa ibinigay na halimbawa, mapapansin natin na may salitang ginamit upang matukoy ang sanhi sa ugnayang sanhi at bunga. Ano ang salitang ito? Ito ay ang salitang *dahil*. Ang salitang *dahil* ay isa lang sa mga salitang makatutulong upang madaling matukoy ang sanhi ng isang bunga. Bukod sa salitang *dahil*, ang mga salitang *nang* at *kaya* ay ginagamit din upang matukoy ang isang sanhi.

Ngayon, balikan mo ang kuwentong iyong napakinggan o binasa. Tukuyin ang mga sitwasyong nagpapakita ng ugnayang sanhi at bunga. Ilahad mo ito gamit ang isang dayagram. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

Ang husay mo kaibigan! Nakagawa ka ng mga dayagram ng ugnayang sanhi at bunga. Siguradong mas magagawa mo nang mas mahusay ang susunod na gawain. Sige, umpisahan mo na.

Pagyamanin

Gawain 1

Panuto: Basahin ang sumusunod na sitwasyon. Piliin ang tamang solusyon sa bawat sitwasyon at isulat ang titik ng tamang sagot sa inyong sagutang papel.

1. Maraming gawain sa bahay ang pamilyang Teng dahil sa darating na kaarawan ng bunso nilang kapatid. Ano ang dapat gawin ni Mila bilang nakatatandang kapatid para makatulong?
  - A. Maghugas ng mga plato.
  - B. Manood ng telebisyon.
  - C. Makipaglaro sa kapitbahay.
2. Mababa ang marka ni Hanica sa nakaraang lingguhang pagsusulit dahil puro laro ang kaniyang inatupag. Natakot siya na baka mapagalitan siya ng kaniyang ina kapag naulit ito. Ano ang dapat niyang gawin?
  - A. Gumawa ng kodigo.
  - B. Mag-aral bago ang pagsusulit.
  - C. Mangopya sa katabi.

3. Nagkaroon ng paligsahan sa pagkanta at sumali si Arnel pero hindi siya nanalo. Narinig niya sa kaniyang mga kaklase ang panunukso na siya'y talunan. Paano niya haharapin ang panunukso ng mga kaklase niya?
  - A. Aawayin niya ang mga kaklase.
  - B. Hindi niya sila papansinin.
  - C. Isusumbong sila sa pulis.
4. Napagkasunduan ng klase na magkaroon ng *exchange gift* sa araw ng kanilang *Christmas Party*.
  - A. Mag-iipon mula sa baon.
  - B. Humingi ng pera sa Nanay.
  - C. Manghihiram ng pera sa kaklase.
5. May proyekto sa MAPEH ang klase. Guguhit sila ng isang larawan ng magandang pook sa kanilang lugar. Isa si Renz sa kasapi ng grupo na magaling sa pagguhit. Paano siya makatutulong?
  - A. Magboluntaryo na tutulong sa pagguhit.
  - B. Magsawalang kibo para 'di malaman ng iba na magaling siya.
  - C. Ipaguhit sa iba ang proyekto.

Gawain 2

Panuto: Gumawa ka ng dayagram ng ugnayang sanhi at bunga mula sa sumusunod na tekstong iyong papakinggan o babasahin. Gawin mo ito sa iyong sagutang papel.

1. Pumunta sa bukid ang magkakapatid na Tomas, Tony at Gilbert para manguha ng bayabas. Hitik sa bunga ang puno ng bayabas kaya dali-daling umakyat agad si Tomas. Ilang sandali lang, sumigaw siya dahil may nakita siyang malaking ahas na nakalambitin sa puno. Nakabitaw siya sa kaniyang pagkakakapit sa sanga at siya'y nahulog.
2. Si Marcia ay galing sa isang mahirap na pamilya. Matalino siya at masipag mag-aral. Nagsusumikap siya sa pag-aaral upang maiahon niya sa kahirapan ang kaniyang pamilya. Dahil sa sipag at tiyaga sa pag-aaral ay palagi siyang nangunguna sa klase.

Ayan kaibigan, napagtagumpayan mo ang mga hamon ng araling ito. Siguradong madali mo nang maibabahagi ngayon ang iyong natutuhan.

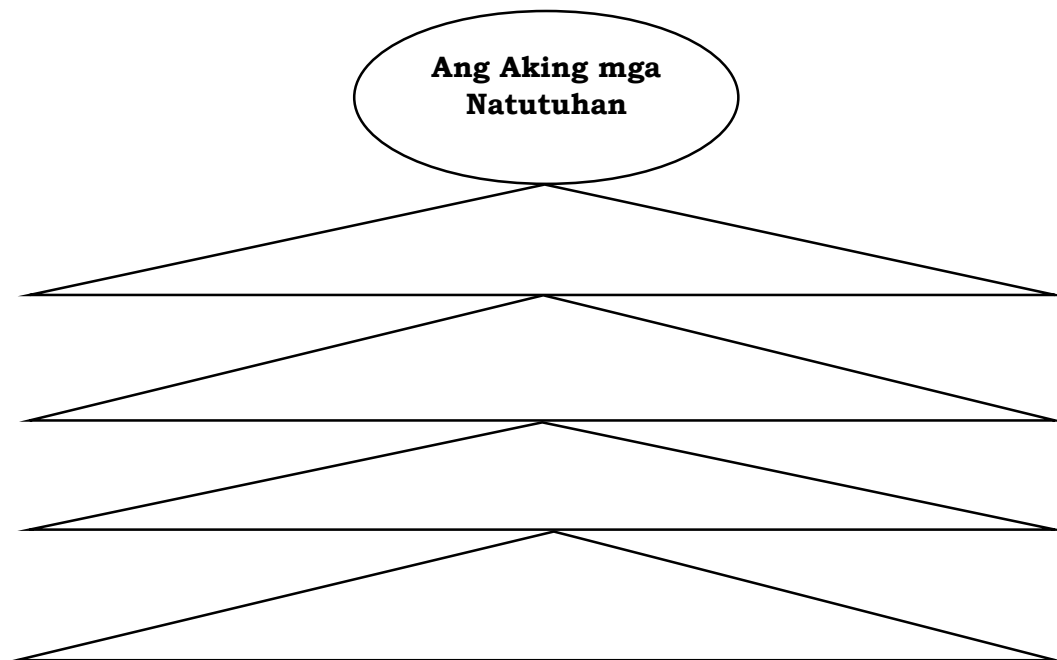

Isaisip

Upang higit na tumatak sa isipan mo ang iyong mga natutuhan, gawin mo pa ang hamong ito.

Gamit ang dayagram sa ibaba, ilahad mo ang iyong mga natutuhan sa ginawa mong paglalakbay. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

Magaling kaibigan! Hindi nasayang ang oras na ginugol mo sa iyong paglalakbay. Ang dami mong natutuhan kaibigan.

Ngunit hindi pa diyan nagtatapos ang iyong paglalakbay dahil may mga gagawin ka pa. Magpatuloy at gawin mo na kaibigan.

Isagawa

Gawain 1

Panuto: Basahin at unawaing mabuti ang bawat sitwasyon sa ibaba. Pagkatapos, piliin ang mainam na solusyon sa sumusunod na suliranin. Bilugan ang titik ng tamang sagot sa iyong sagutang papel.

1. Nabasa ni Glenda ang salitang “luwad” ngunit hindi niya tiyak ang kahulugan nito.
  - A. Kunsultahin ang diksyunaryo.
  - B. Hulaan ang kahulugan nito.
  - C. Huwag na lang pansinin ito.
2. May inuwing pagkain ang tatay. Hinati ito ng nanay sa dalawang anak. Naunang kumain ang nakababatang kapatid at agad niyang naubos ang kaniyang parte. Bigla siyang umiyak dahil gusto pa niyang kumain dahil gutom pa siya.
  - A. Ibibigay ang parte ng nakatatandang kapatid sa nakababatang kapatid.
  - B. Hayaan na lang umiyak ang nakababatang kapatid.
  - C. Hahatiin ang natitirang bahagi para sa kanilang dalawa.

3. Tuwang-tuwa si Anna dahil mabigat na ang kaniyang alkansiya. Isang araw, nakita niyang malungkot ang mukha ng kaniyang ina. Kulang ang perang pambayad nila sa kuryente.
  - A. Ibibigay ni Anna ang alkansiya sa ina.
  - B. Magkukunwari si Anna na 'di alam ang sitwasyon.
  - C. Ipauutang ni Anna ang kaniyang pera.
4. Nasa *department store* ang mag-inang Carrie at Cathy. Bibili sila ng sapatos na gagamitin ni Cathy sa *intramurals* kinabukasan. Puting sapatos ang kailangan ngunit wala siyang makita na kasya sa kaniya.
  - A. Hindi na lang bibili.
  - B. Pipili ng ibang kulay na kasya sa kaniya.
  - C. Maghanap sa ibang tindahan.
5. Tinutukso ng mga kamag-aral mo si Kyle dahil maitim na maitim siya. Awang-awa ka sa kaniya.
  - A. Pababayaang ko silang mag-away.
  - B. Maghahanap ako ng tutulong sa kanila.
  - C. Lilinawin ko na pantay-pantay ang lahat anuman ang kulay.

Gawain 2

Panuto: Basahin ang tekstong ito at gumawa ka ng dalawang dayagram ng ugnayang sanhi at bunga mula rito. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

Ang pagbabasa ay isang gawaing kapaki-pakinabang. Marami kang matututunan kapag mahilig kang magbasa. Pwede kang dalhin nito sa ibang lugar at palawakin ang iyong kaalaman. Kaya palaging iminumungkahi sa inyong mga kabataan na gamitin ang mga libreng oras sa pagbabasa ng mga aklat o mga babasahing makadadagdag sa iyong kaalaman.

Sadyang napakasuwerte ng batang marunong magbasa kumpara doon sa walang alam sa pagbabasa. Ang hindi marunong magbasa ay madaling maloko, maligaw, ma-bully, hindi makagawa ng takdang aralin at nahihirapan sa mga pagsusulit. Kaya kung mayroon kang kilalang bata na hindi marunong magbasa, tulungan mo siya.

*Isinulat ni Analyn C. Balanon
Master Teacher I, Catarman II Central School
Northern Samar Division*

Tayahin

Ito na kaibigan, susubukin ang iyong mga natutuhan sa pamamagitan ng isang gawaing iyong sasagutin. Galingan mo!

A. Ano ang iyong magiging solusyon sa sumusunod na suliranin? Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

1. Maraming kabataan ang nahihilig sa paglalaro ng mga gadget tulad ng *cellphone*, *tablet* at marami pang iba. Napapabayaang nila ang kanilang pag-aaral. Hindi na sila nakapagbabasa ng leksiyon pagdating sa bahay na makatutulong para lubos nilang maintindihan ang mga aralin sa araw-araw kung kaya madalas ay wala silang takdang-aralin.
2. Mahilig sa bola ang batang si Jeff, pero maliit pa siya. Tuwing nakakakita siya ng bola, gusto niya itong kunin. Kapag 'di niya ito makuha, nagwawala siya at hindi tumitigil sa pag-iyak.
3. Tuwing linggo ay nagsisimba ang buong mag-anak ni Harvey. May dumating na bisita ang pamilya at inimbitahan ang buong mag-anak na dumalo sa isang kasalan ng kanilang kamag-anak. Hindi matanggihan ng kaniyang mga magulang ang imbitasyon.
4. Pinangakuan si Fernan ng kaniyang tatay na ibibili siya ng bagong laruan kapag nakakuha siya ng mataas na marka sa pagsusulit at nagawa niya ito. Nang ipaalam na niya ito sa kaniyang tatay, sinabi nito na kulang ang pera para sa laruang nais niya.
5. Marami kang makikitang masisikip na kalye sa Kamaynilaan. Maraming sasakyan ang nakaparada sa labas ng kanilang mga bahay.

B. Ang sumusunod na pangungusap ay nagpapakita ng ugnayang sanhi at bunga. Gumawa ka ng dayagram na naglalahad ng ugnayang ito. Gawin mo ito sa iyong sagutang papel.

1. Sa pagsisikap nilang magkakapatid, lumago ang negosyo ng kanilang pamilya.
2. Mabagal siyang kumilos kaya naiwan siya ng kaniyang mga kasamahan.
3. Hindi siya nakapasok sa trabaho dahil sa malakas na ulan.
4. Umiyak ang bata nang agawan siya ng laruan ng kaniyang kalaro.
5. Nasugatan siya dahil nahawakan niya ang talim ng kutsilyo.

Ang galing mo kaibigan, madali mong nasagutan ang huling gawain.

Binabati kita dahil matagumpay mong natapos ang modyul na ito.

Hanggang sa muling pagkikita mahal kong kaibigan.

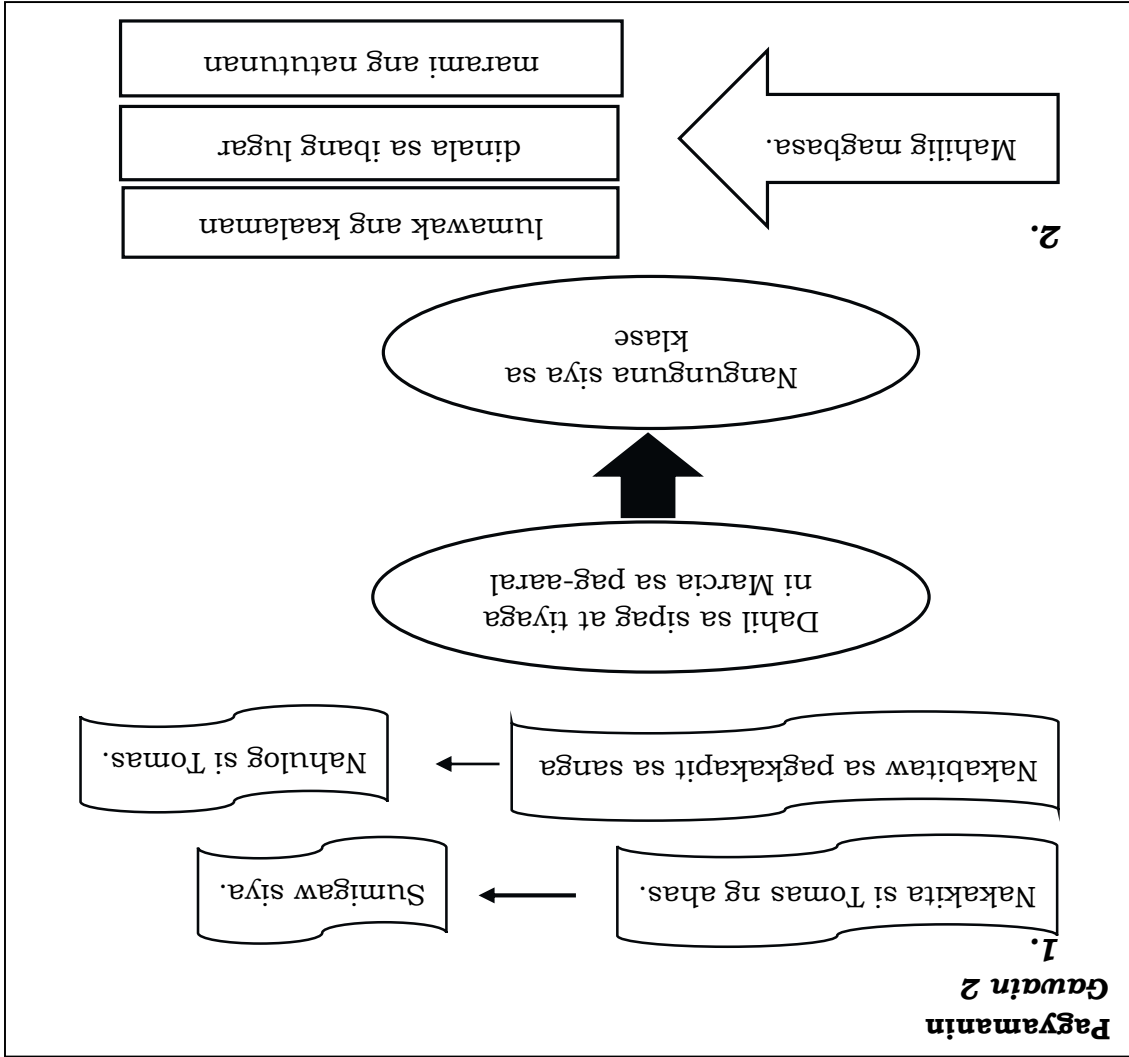
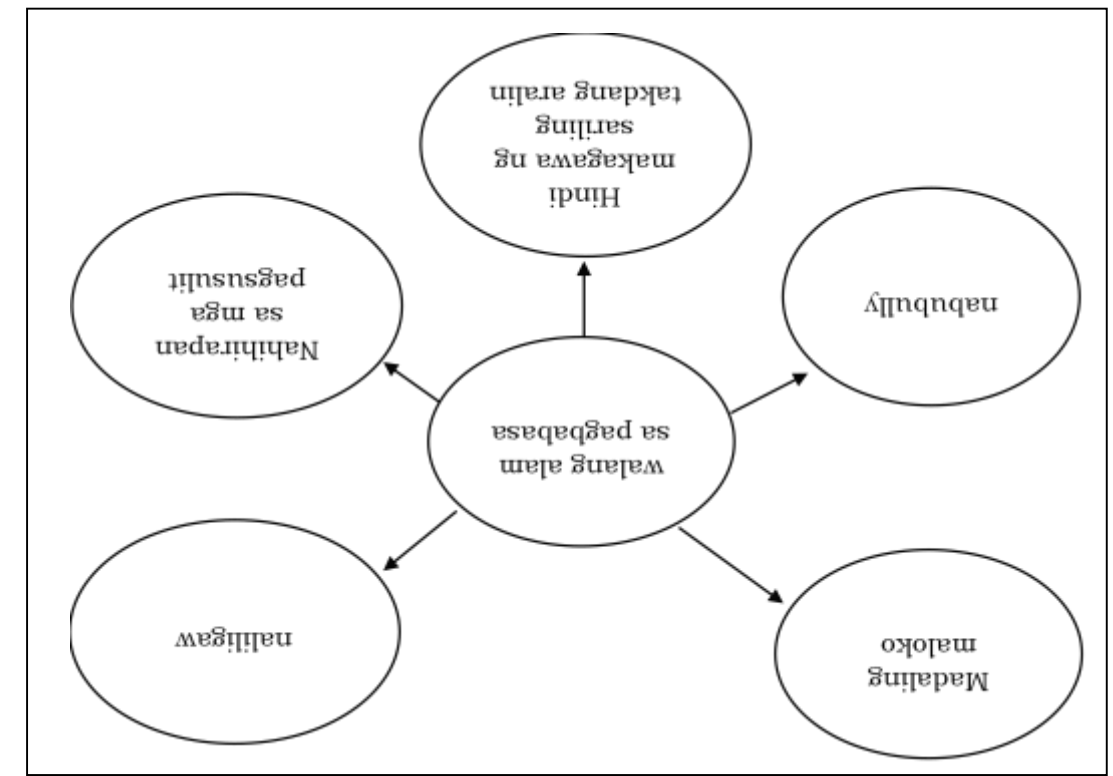

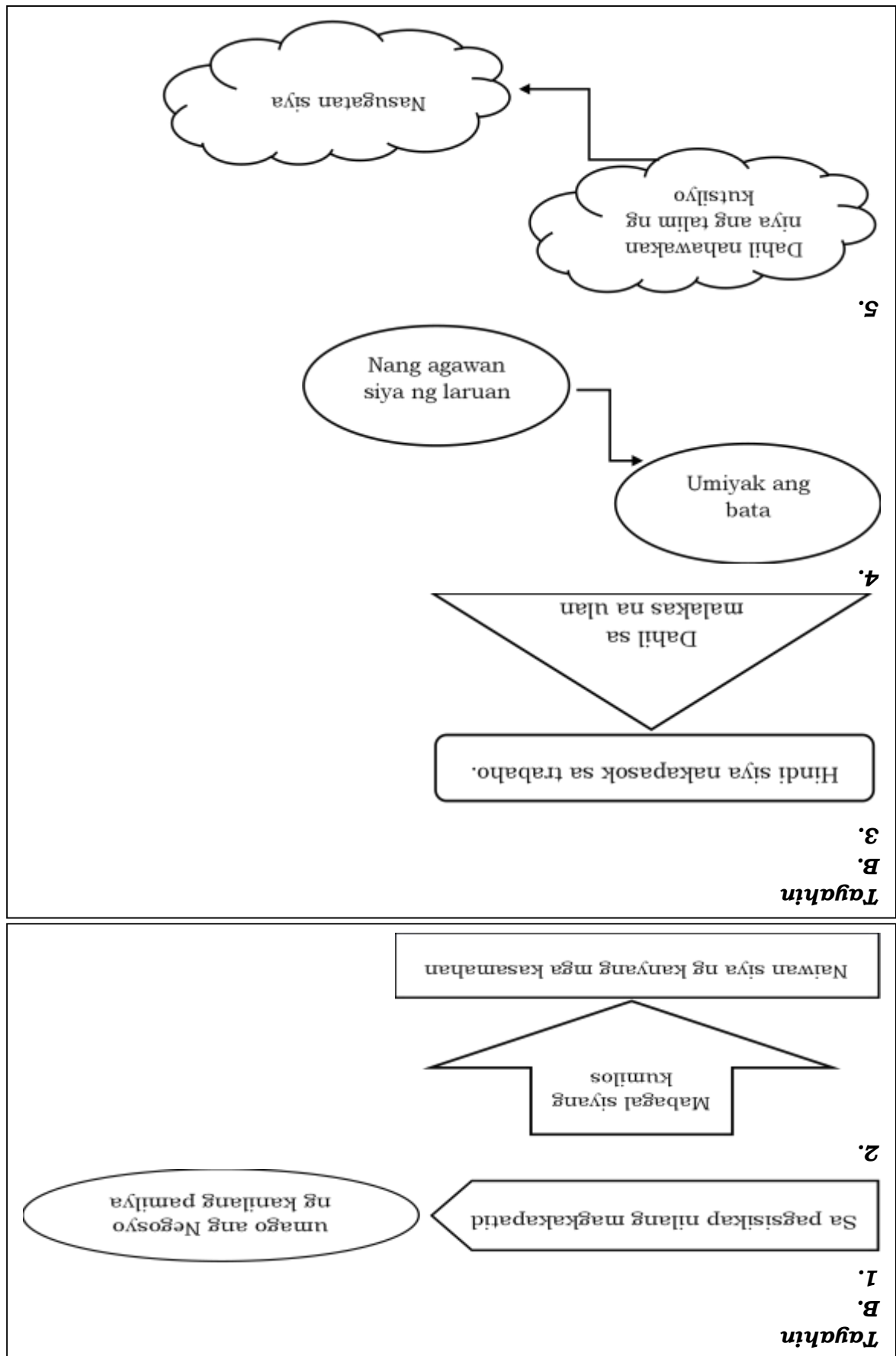

Susi sa Pagwawasto

<p>Subukin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. B 2. A 3. A 4. C 5. A 6. B 7. A 8. C 9. B 10. A 	<p>Tuklasin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ang pagkalulong ni Evan sa larong sa computer ang nakapagpabago ng kanyang ugali. 2. Si Evan ay madaling utusan noong hindi pa siya nalulong sa computer. 3. Nasira ang mata ni Evan dahil sa labis na paglalaro ng computer games. 4. Pinagbawalan siya sa paggamit ng anumang gadget dahil nasira na ang kanyang mata. 5. Siya ay nalungkot. 	<p>Pagymananin</p> <p>Gawain 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A 2. B 3. B 4. A 5. A
---	--	---

<p>Isagawa</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A 2. C 3. A 4. C 5. C 	<p>Suriin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kumpiskahin ang kanyang cellphone at ipaputol ang internet connection sa bahay. 2. Iwasan muna ang paggamit ng anumang gadget upang makapagpahinga ang mga mata. 3. Iparamdam kay Evan na kasapi siya ng pamilya at bilang kasapi kailangan niyang tumulong at makiisa sa lahat ng mga gawain sa bahay. 	<p>Tayahin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bigyan ng limitasyon sa paggamit ng mga gadget ang mga bata lalo na sa araw na may pasok sa eskwela. 2. Bilhan ng sariling bola ang bata para may paglalaruan siya anumang oras na gusto niya. 3. Sasama dahil bihirang pagkakataon lang naman ito. 4. Tanggapin kung ano ang kayang ibigay ng kanyang tatay sa kanya 5. Magkaroon ng sariling garaheng mga may-ari ng sasakyan
--	---	--

Sanggunian

- Aggarado, PJC., Francia, ML., Guerero III, PR., Cruz, G., Genaro, R., (2016).
ALAB FILIPINO 5. Batayang Aklat pp. 176-181. Karagdagang Sipi 2016 ng
Vibal Group Inc.
- Balanon, AC., Department of Education, Division of Northern Samar
- Baisa-Julian, AG., Dayag, M., (2019). Pinagyamang Pluma 5, Batayang Aklat sa
Filipino, pp 317, 334-335. Ikalawang Edisyon 2019. Phoenix Publishing
House Inc.

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

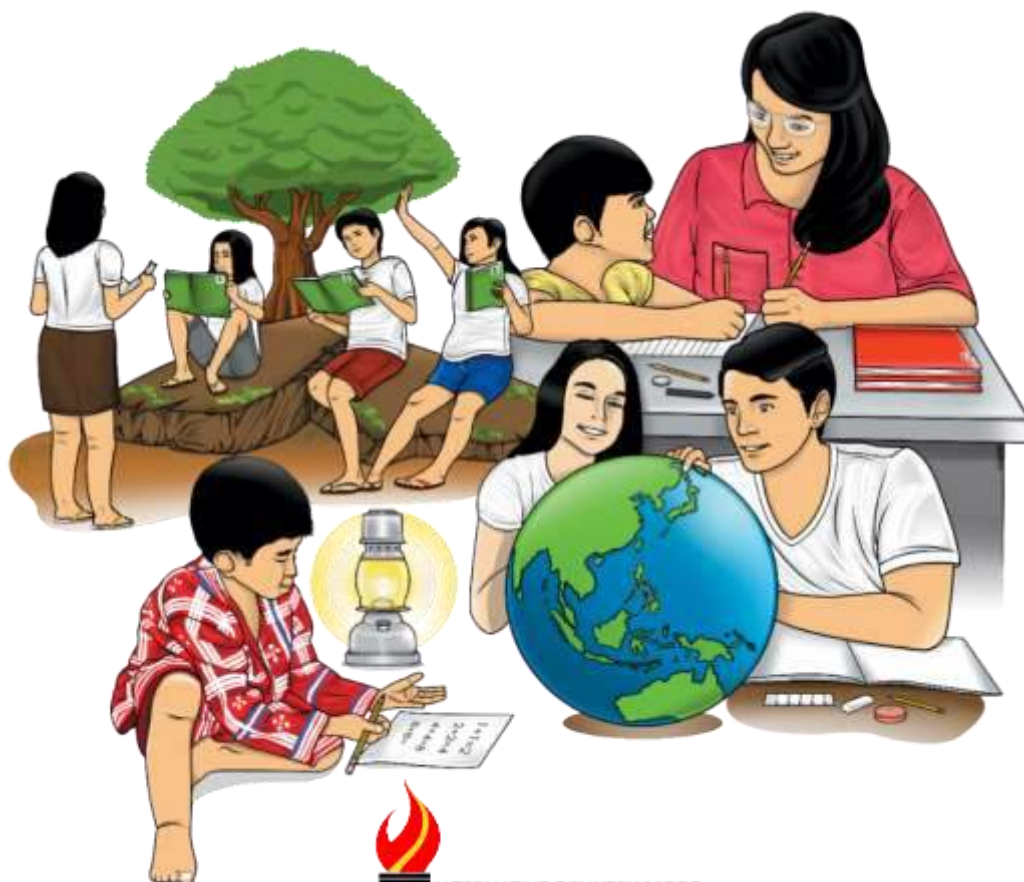
Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqaad@deped.gov.ph * blr.lrpda@deped.gov.ph

Filipino

Ikaapat na Markahan – Modyul 2: Gamit ng Iba't Ibang Uri ng Pangungusap

Filipino – Ikalimang Baitang

Alternative Delivery Mode

Ikaapat na Markahan – Modyul 2: Gamit ng Iba’t Ibang Uri ng Pangungusap Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o *brand name*, tatak o *trademark*, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa aklat na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa aklat na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Nelia M. Floralde
Editor:	Myra L. Bato, Alex B. Rejuso, Cristina M. Giray
Tagasuri:	Vicky Rance-Catubig, Julito E. Lagrimas
Tagaguhit:	Mark M. Recare
Tagalapat:	Beatrice A. Olmedo, Argie L. Ty, Leomel B. Ledda
Tagapamahala:	Ma. Gemma M. Ledesma, Bebiano I. Sentillas, Rosemarie M. Guino, Joy B. Bihag, Ryan R. Tiu, Gorgonio G. Diaz, Jr. Crista Joy A. Torbila, Alex B. Rejuso, Isagani E. Licas Lucila R. Balondo, Elvira R. Ribo, Julito E. Lagrimas Beatrice A. Olmedo

Inilimbag sa Pilipinas ng Department of Education – Region VIII

Department of Education – Region VIII

Office Address: Government Center, Cadahug, Palo, Leyte

Telefax: 053 – 832-2997

E-mail Address: region8@deped.gov.ph

FILIPINO

Ikaapat na Markahan – Modyul 2: Gamit ng Iba’t Ibang Uri ng Pangungusap

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Pagbati sa iyo, mahal kong kaibigan. Ngayon ay may panibagong hamon para sa iyong malikhaing kaisipan na iyong kahaharapin sa modyul na ito.

Pagkatapos naman ng ating pag-aaral, ikaw ay inaasahan na:

- Makagagamit ng iba't ibang uri ng pangungusap sa pagsasalaysay nang napakinggang balita;
- Makagagamit ng iba't ibang uri ng pangungusap sa pakikipagdebate tungkol sa isang isyu;
- Makagagamit ng iba't ibang uri ng pangungusap sa pagsali sa isang usapan (*Chat*);
- Makagagamit ng iba't ibang uri ng pangungusap (ayon sa gamit) sa pakikipanayam/pag-iinterbyu; at
- Makagagamit ng iba't ibang uri ng pangungusap sa pagkilatis ng isang produkto.

Subukin

Tingnan natin kung ano ang iyong nalalaman tungkol sa pangungusap. Tayo na!

Gawain 1

Isulat ang **P** kung ito ay pangungusap at **DP** kung hindi. Isulat ang tamang sagot sa iyong sagutang papel.

1. Ang pamilya ang batayang yunit ng ating pamilyan.
2. Kapag ang isang pamilya.
3. Naging benepisyado
4. Maituturing na huwaran ang pamilya Cuevas dahil sa kanilang pagpapunyagi.
5. Sa ilalim ng 4P's.

Gawain 2

Basahin mo nang wasto ang mga pangungusap. Ibigay kung anong uri ng pangungusap ang bawat isa. Isulat ang sagot sa iyong sagutang papel.

1. Ang gulay at prutas ay mainam sa ating katawan.
2. Wow! Ang sarap ng luto ni nanay.
3. Saan ka ba bumili ng malalaking bayabas?
4. Pakibili mo nga akong malalaking bayabas.
5. Magaan sa bulsa!

Ano ang nakuha mong marka? Ayos lang kung anuman ang iyong marka dahil ang mahalaga ay ipagpatuloy ang iyong paglalakbay upang lalo kang maging mahusay. Tayo na!

Aralin

1

Gamit ng Iba't Ibang Uri ng Pangungusap

Sa ating pag-aaral, mawiwili kang maglakbay dahil malalaman at mauunawaan mo ang gamit ng iba't ibang uri ng pangungusap sa iba't ibang sitwasyon.

Sa pamamagitan ng modyul na ito, tatalas ang iyong kaisipan tungkol sa ating aralin kaya pag-aralan na itong mabuti.

Balikan

A. Suriin ang mga pangungusap. Lagyan ng isang guhit simuno at dalawang guhit ang panaguri sa bawat pangungusap. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

1. Ang pagsisisi ay nasa huli.
2. Dapat nating pangalagaan ang kapayapaan sa ating pamayanan.
3. Ang mga tao ay mahalaga.
4. Tayo ay pangunahing yaman ng bansa.
5. Sa halip na mag-away ay magkasundo na ang lahat.

B. Ang mga sumusunod na *jumbled letters* ay mga uri ng pangungusap. Buuin ang mga ito at sabihin kung anong uri. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

1. tapanong
2. dampadam
3. saypasalay
4. uptosa

Gawain 3

Sumulat ng pangungusap na naglalahad ng iyong karanasan tungkol sa pamamasyal kasama ng iyong pamilya. Isulat ito sa iyong kuwaderno.

Madali mo bang matukoy kung ano ang uri ng pangungusap?

Handa ka na ba sa susunod natingg awain? Simulan mo na!

Tuklasin

Sa susunod na gawain, makikilala mo si Jose. Alamin kung anong kabutihan ang ginawa niya at paano niya napasaya ang kaniyang nanay.

Basahing mabuti ang dayalog. Pagkatapos, sagutin ang mga tanong. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

AY, SUWERTE!

JOSE: Inay, maaari po ba akong magpunta sa lumang *basketball court* at maglaro?

INAY: Sige anak, kaya lamang ay huwag mong pabayaang matuyo ang pawis sa iyong likod. Idaan mo itong ginataan kay Mareng Sela.

JOSE: Opo. (pasipol-sipol pa si Jose dala ang bola at mangkok ng ginataan).
Uy, singkuwenta pesos! Kanino kaya ito? Kay Inay? Ah, dina bale, akin na ito! Napulot ko 'to. Ibibili ko ng kendi sina Carlo, Oscar, May, at Grace. Inay!

Pag-uwi ng bahay...

JOSE: Nawalan po ba kayo ng pera? Singkuwenta pesos, o! Napulot ko sa tabi ng pinto.

INAY: Naku, salamat Jose! Kanina ko pa nga iyan hinahanap. Maraming salamat. (Hahalikan si Jose.)

1. Ano ang napulot ni Jose?
2. Ano ang una niyang naisip gawin tungkol dito?
3. Ano ang tawag natin sa umaangkin ng bagay na hindi nila pagmamay-ari?
4. Kung ikaw si Jose, gayon din ba ang iyong gagawin?
5. Anong uri ng bata si Jose? Patunayan.
6. Paano ginamitang pangungusap sa usapan?
7. Magkatulad ba ang paraan ng paggamit sa pangungusap?
8. Ano ang ipinapahayag ng bawat pangungusap?
9. Anong bantas ang ginamit sa hulihan ng bawat pangungusap?

Naunawaan mo ba ang usapan nina Jose at Inay? Magaling! Sa susunod na bahagi, dagdagan pa natin ang iyong kaalaman. Tayo na!

Suriin

Sa binasa mong usapan, napansin mo ba ang mga pangungusap na ginamit? Ngayon naman, basahin mo ang paliwanag upang lubos mong maunawaan ang ating aralin.

Ang **pangungusap** ay salita o lipon ng mga salita na may paksa at panaguri at nagsasaad nang malinaw na diwa.

Tandaan na sa ating pagpapahayag ng ating mga kaisipan, tayo'y gumagamit ng iba't ibang uri ng pangungusap ayon sa gamit. Narito ang mga uri ng pangungusap ayon sa gamit.

1. Pasalaysay – nagsasalaysay o naglalarawan ng isang pangyayari. Ito'y nagtatapos sa bantas na tuldok (.).

Hal. Ang gulay at prutas ay mainam sa ating katawan.
Maraming gulayan sa aming probinsiya.

2. Patanong - nagtatanong ito o humihingi ng kasagutan. Nagtatapos ito sa tandang pananong(?).

Hal. Kanino kaya ito?
Magkano ang supot ng tinapay?

3. Pautos - nag-uutos o nakikiusap. Nagtatapos ito sa bantas na tuldok(.).

Hal. Huwag mong pabayaang matuyo ang pawis mo.
Kumain ka ng prutas at gulay araw-araw.

4. Padamdang - nagsasaad ito ng matinding damdamin tulad ng tuwa, lungkot, pagkagulat, at iba pa. Nagtatapos ito sa tandang pandamdang (!).

Hal. Uy! Singkuwenta pesos!
Naku, ang daming insekto!

Tukuyin kung ang sumusunod ng pangungusap ay pasalaysay, patanong, pautos o padamdang.

1. Ang mga rebelde ay nagdudulot ng takot sa mamamayan.
2. Kaya ba nilang manakit ng mga inosenteng tao?
3. Naku, maraming naapektuhan sa pangyayaring ito!
4. Puwede bang tumulong ang mga mamamayan sa bagay na ito?
5. Sino ang maaari nating hingan ng tulong upang matapos ang kaguluhang ito?

Pagyamanin

Malinaw na nabasa ninyo ang paksa ng ating aralin? Kung hindi, muli mo itong basahin bago ka magpatuloy sa ating paglalakbay.

Alam kong handa ka na sa susunod pa nating gawain. Basahin mong mabuti ang mga panuto at tiyak na hindi ka mahihirapan sa pagsagot. Simulan mo na.

Gawain 1

Ang *debate* ay isang masining ng pagtatalo ng dalawang koponan na magkasalungat ang panig hinggil sa isang isyu o paksa. Dito ibinibigay ng magkatunggaling koponan ang kanilang katuwiran, opinion, at katibayan ukol sa paksa.

Magsagawa ng *debate* gamit ang iba't ibang uri ng pangungusap ukol sa paksang, “Dapat o Di-dapat bang ituloy ng pamahalaan ang programang Pantawid Pamilyang Pilipino (4P’s).”

Gawain 2

Basahin at kumpletuhin ang sumusunod na pag-uusap o *chat* gamit ang iba't ibang uri ng pangungusap. Gawin sa sagutang papel.

SILINA: Maaari po bang magtanong?

SANDRA: _____

SILINA: Naliligaw po kasi ako?

SANDRA: _____

SILINA: Pupunta po sana ako sa simbahan subalit hindi ko po alam ang daan?

SANDRA: Ang tinutukoy mo bang simbahan ay ‘yong bagong gawa lamang?

SILINA: _____

SANDRA: Naku! Lumagpas ka na.
SILINA: Ganun po ba?
SANDRA: Lumakad ka pabalik tapos kumaliwa sa pangalawang kanto. Sa ikalawang bloke ay makikita mo ang bagong gawang simbahan.
SILINA: _____

Gawain 3

Ang **panayam** ay isinasangguni upang makakuha ng makahulugang kaalaman o impormasyon buhat sa isang taong may sapat na kaalaman tungkol sa paksa.

Kung bibigyan ka ng pagkakataong makapanayam ang pangulo ng bansa, anong paksa ang pipiliin mo? Gumawa ng *interview guide* sa pamamagitan ng iba't ibang uri ng pangungusap.

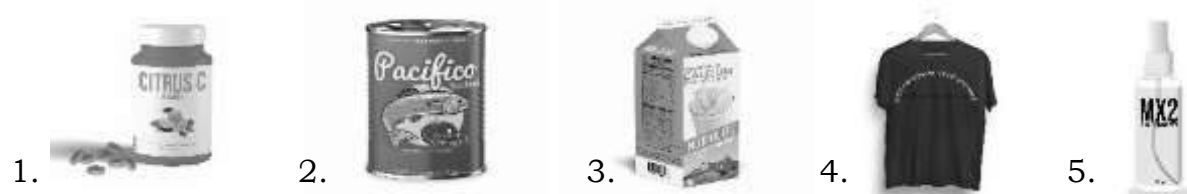
Paksang Tatalakayin sa Panayam: _____

Mga Gabayna Tanong para sa Panayam:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Gawain 4

Narito ang ilang produktong laman ng patalastas saradyo, telebisyon, at sa tindahan na maaari mong mabili. Gumawa ng pangungusap ayon sa iyong sariling puna o pagkilatis sa produkto gamit ang iba't ibang uri ng pangungusap na natutuhan mo. Isulat sa iyong sagutang papel ang mga nabuo mong pangungusap.

Isaisip

Bumuo ng makabuluhang pangungusap gamit ang iba't ibang uri ng pangungusap tungkol sa balitang iyong narinig na may kaugnayan sa kahalagahan ng pagtutulungan at pagtitiwala sa kapuwa gamit ang mga nakatalang payak na paksa at panaguri.

PAKSA

1. kaibigan -
2. samahan -
3. pag-ibig -
4. inggit -
5. kaaway -

PANAGURI

- nagsalita
magkagulo
ipadama
pairalin
patawarin

Nalaman mo ba ang gamit ng iba't ibang uri ng pangungusap? Madali lang di ba?

Isagawa

Magbahagi ng isang pangyayaring nasaksihan sa iyong paligid. Gamitin ang iba't ibang uri ng pangungusap ayon sa gamit.

Naintindihan mo ba ang iba't ibang uri ng pangungusap ayon sa gamit? Subukin pa natin ang iyong kaalaman sa paggamit ng iba't ibang uri ng pangungusap.

Tayahin

Gawain 1

Gumawa ng isang pagtatalo o *debate* gamit ang iba't ibang uri ng pangungusap ayon sa gamit nito sa paksang, “Dapat bang paluin o hindi dapat paluin ang mga batang katulad mo bilang paraan ng pagdidisiplina?” Isulat ito sa iyong sagutang papel.

Kaibigan, nagamit mo ba nang wasto ang iba't ibang uri ng pangungusap ayon sa gamit? Pinupuri kita! Alam kong marami kang natutuhan sa modyul na ito kaya sa susunod na aralin, mawiwili ka rin sa gagawing paglalakbay.

Susi sa Pagwawasto

Subukin
Gawain 1

1. P
2. DP
3. DP
4. P
5. DP

Gawain 2

1. Pasalaysay
2. Padamdang
3. Patanong
4. Pautos
5. Padamdang

B.

1. Patanong
2. Padamdang
3. Pasalaysay
4. Pautos

Balikan

A.

1. Ang pagsisi ay nasa bandang huli.
2. Dapat natin pangalagaan ang kapayapaan sa ating pamayanan.
3. Ang mga tao ay mahalaga.
4. Tayo ay pangunahing yaman ng bansa.
5. Ang lahat ay kailangan na magkasundo sa halip na mag-away.

Sanggunian

AGGARADO, Patricio Jo C., Francia, Maricar L, Guerero III, Perfecto R., Grojo Cruz, Genaro R. ALAB FILIPINO 5, *Batayang Aklat* pp. 176-181, Karagdagang Sipi 2016 ng Vibal Group Inc.

Baisa-Julian, Ailene G., Dayag, M., *Pinagyamang Pluma* 5, Batayang Aklat sa Filipino, pp 317, 334-335, Ikalawang Edisyon 2019 Phoenix Publishing House Inc, 927 Quezon Ave, Quezon City

Para sangkutanungan o puna, sumulat o tumawagsa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Filipino

Ikaapat na Markahan – Modyul 3: Pagtukoy sa Paniniwala ng May- Akda ng Teksto sa Isang Isyu at Pagsulat ng Maikling Balita, Editoryal, at iba pang Bahagi ng Pahayagan

**Filipino – Ikalimang Baitang
Alternative Delivery Mode**

**Ikaapat na Markahan – Modyul 3: Pagtukoy sa Paniniwala ng May-Akda ng
Teksto sa Isang Isyu at Pagsulat nang Maikling Balita, Editorial, iba pang
Bahagi ng Pahayagan
Unang Edisyon, 2020**

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anumang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayunpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anumang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis-Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Marilou D. Delorino	
Editor:	Esther O. Dela Cruz, Chinky F. Baculanta, Rose Ann C. Menieba	
Tagasuri:	Vicky Rance-Catubig, Eleonor G. Distrajo	
Tagaguhit:	Sergio S. Diaz Jr.	
Tagalapat:	Beatrice A. Olmedo, Argie L. Ty, Leomel B. Ledda	
Tagapamahala:	Ramir B. Uytico, Joy B. Bihag, Rosemarie M. Guino, Crista Joy A. Torbila Isagani E. Licas, Elvira R. Ribo Beatrice A. Olmedo,	Arnulfo M. Balane, Ryan R. Tiu Gorgonio G. Diaz Jr., Alex B. Rejuso, Lucila R. Balondo, Julito E. Lagrimas, Teodorico C. Peliño Jr.

**Inilimbag sa Pilipinas ng Department of Education – Region VIII
Department of Education – Region VIII**

Office Address: Government Center, Cadahug, Palo, Leyte

Telefax: 053 – 832-2997

E-mail Address: region8@deped.gov.ph

FILIPINO

**Ikaapat na Markahan – Modyul 3:
Pagtukoy sa Paniniwala ng May- akda
ng Teksto sa Isang Isyu at Pagsulat ng
Maikling Balita, Editoryal, at iba pang
Bahagi ng Pahayagan**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Kumusta ka na? Handang-handa ka na ba sa bagong aralin? Natitiyak kong masisiyahan ka sa bagong paksa na ating tatalakayin.

Nagkaroon ka na ba ng pagkakataong makabasa ng mga lathalain o babasahin tulad ng mga balita, editoryal, at iba pang bahagi ng pahayagan na naglalaman ng iba't ibang isyu o suliranin ng ating lipunan? Ang mga isyung ito ay maaaring politikal, sosyal, pang-ekonomiya, pangkalusugan, pang-edukasyon, at iba pa. Alam mo ba na ang mga may-akda ng mga babasahing ito ay nagbibigay ng kani-kanilang paniniwala o saloobin tungkol sa mga isyung ito? Paano mo ito matutukoy?

May mga paraan kung paano mo ito magagawa. Pero bago ang lahat ay gagawin mo muna ang sumusunod na gawain.

Handa ka na ba? Tara, simulan mo na!

Isang masayang pagbati kaibigan dahil tatawid na tayo sa ikatlong yugto ng iyong pag-aaral. Muli, ako si Kokoy ang makakasama mo upang gabayan ka.

Ang modyul na ito ay sadyang inihanda para sa iyo upang gabayan ka tungo sa isang mabisang pagkatuto. Iba't ibang gawain ang inihanda sa modyul na ito upang alayan ka ng mga bagong karanasan sa pag-aaral nang sa gayon ay maipagpatuloy mo ang pagpapaunlad ng iyong sarili.

Pagkatapos mong pag-aralan ang modyul na ito, ikaw ay inaasahang makatutukoy ng paniniwala ng may-akda ng teksto, lathalain, balita, at editoryal tungkol sa isang isyu. Inaasahan din na makasusulat ka ng balita, editoryal, at iba pang bahagi ng pahayagan na naglalaman ng mga isyu at paniniwala mo tungkol dito.

Nakahanda ka na ba?

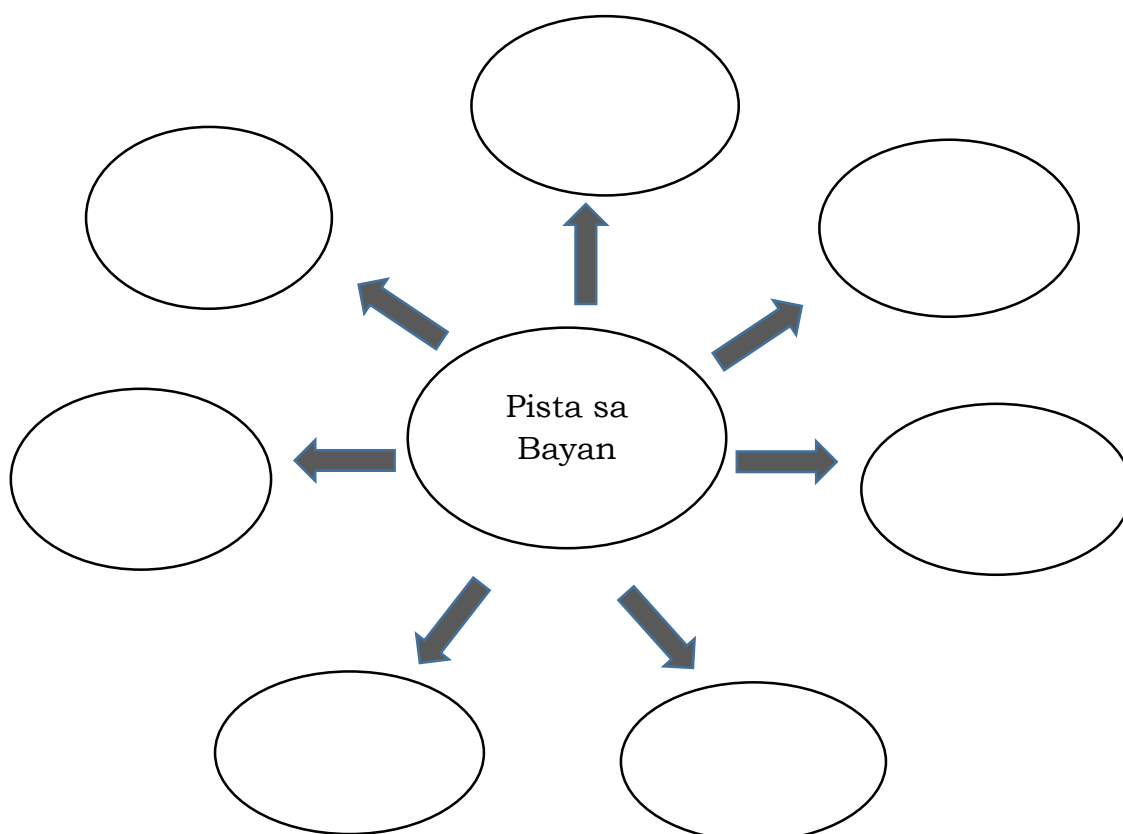

Subukin

Ang sumusunod ay panimulang gawain na susukat sa lawak ng iyong kaalaman sa pag-aaralan natin.

Gawain 1: Kumpletuhin ang sumusunod na concept cluster sa pamamagitan ng paglalagay ng mga ideyang iyong naiisip na kaugnay ng salitang nasa gitna. Isulat sa papel ang iyong sagot.

Gawain 2: Basahin ang sumusunod na teksto. Pagkatapos, sagutin ang mga tanong sa ibaba. Isulat sa papel ang iyong sagot.

(Diaz, Jr n.d.)

Pista sa Aming Bayan

Masayang-masaya ang lahat. Araw ng pista ngayon sa aming bayan. Maraming tao ang nagsimba. Masigla at masaya ang kalembang ng kampana sa simbahan. Hindi magkamayaw sa ingay ng pagbabatian at pagbabalitaan ang mga tagarito, mga balikbayan, at mga panauhin mula sa ibang bansa.

Walang tigil ang masipag na banda ng musiko sa paglibot sa mga lansangan habang nagbibigay ng masiglang tugtugin. Umaambag din sa sigla at saya ang malakas na bunghalit ng mga tugtugin sa mga perya at pondahan at maging sa mga tahanan man.

Nagpapagaraan sa ganda ang mga arko sa mga panulukan ng mga kalye. May mga arkong kawayan na may makukulay na ginupit-gupit na papel. Ang mga banderitas na may iba't ibang kulay ay nakagayak sa mga hayag na lansangan at maging sa mga maliliit na kalye man.

Naku, higit sa lahat kabi-kabila ang handaan. May mga naglilitson sa paligid. Malalaking kawa ng pagkain ang nakasalang sa kalan sa mga kusina at sa mga bakuran. Mula tanghalian hanggang hapunan ay pagsasalo-salohan ang mga inihandang pagkain ng mga magkamag-anak, magkakaibigan, at mga panauhin. Kainang hindi matapos-tapos. Ganyan ang pista. Nakalulungkot tuloy isipin na ang pista ay tila kainan na lamang at nawawala na ang diwang ispiritwal ng okasyon.

Eh, bakit nga ba may pista? Hindi ba't nagdudulot lamang ito ng malaking gastos? Hindi ba't malaking pag-aabala ito? Pero sadyang hindi na maialis sa kulturang Pilipino ang pagpipista at pamimista. Ito'y isang kaugaliang minana pa natin sa ating mga ninuno.

Ang pista ay araw ng pasasalamat sa Poong Maykapal sa mga biyayang ipinagkakaloob Niya sa mga tao. Ito ay araw ng pagdakila, pagpuri at pagpaparangal sa Panginoon. Kadalasan ang pistang-bayan ay itinatapat sa kaarawan ng patron ng bayan, gaya ng pista ng Meycauyan na ipinagdiriwang sa kaarawan ng patron nito na si San Francisco de Asis, pista ng Santa Clara sa kaarawan ng Mahal na Birhen de Salambao, pista ng Obando sa kaarawan ni San Pascual de Baylon.

Kagawaran ng Edukasyon, Kagamitan ng Mag-aaral sa Filipino 5, p. 11

Sagutin ang sumusunod na tanong. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. Ano ang pista?
2. Bakit may pista?
3. Ilarawan ang pagdiriwang ng pista batay sa tekstong binasa. Sumulat ng tatlong maikling paglalarawan.
4. Sang-ayon ka ba na ipagpatuloy ang tradisyon ng pagdaraos ng pista? Magbigay ng maikling paliwanag.
5. Batay sa binasang teksto, anong isyu ang nakapaloob dito?
6. Sa isyung nakapaloob sa teksto, ano sa tingin mo ang paniniwala ng may-akda tungkol sa isyu?

Aralin

1

Pagtukoy sa Paniniwala ng May-akda ng Teksto sa Isang Isyu at Pagsulat ng Maikling Balita, Editoryal, at iba pang Bahagi ng Pahayagan

Balikan

Magbigay ng reaksiyon sa tekstong nasa ibaba. Isulat ito sa sagutang papel.

Ang Pagkaubos ng mga Hayop sa Kagubatan

Bakit nga ba nauubos na ang mga hayop sa kagubatan? Saan na sila napunta? Masakit mang isipin na isa sa mga dahilan ng kanilang pagkawala ay dahil na rin sa mga tao. Ginagawa silang libangan ng mga mahihilig mangaso at pumatay ng hayop. Hinuhuli rin sila upang gawing pagkain. Ang iba naman ay ginagawang palamuti o di kaya ay alagang hayop sa bahay. Ipinagbibili rin sila at dinadala sa ibang bansa. Tuluyan namang namamatay ang iba dulot ng pagkakaingin sa mga kagubatan. May makikita pa kayang hayop ang mga susunod na salinlahi?

Kagawaran ng Edukasyon, Kagamitan ng Mag-aaral sa Filipino 5, p. 125

Reaksiyon:

Tuklasin

Halina't basahin mo ang sumusunod na teksto. Alamin mo kung ano ang suliraning nakapaloob dito. Tukuyin din ang paniniwala o saloobin ng may-akda ng teksto tungkol sa suliraning ito.

Labanan ang Polusyon

Malaking isyu ngayon ang pagkasira ng kapaligiran dahil sa lumulubhang polusyon sa lupa, tubig, at hangin. Malulutas ang suliraning ito kung makikipagtulungan ang bawat tao. May mga batas na dapat sundin at may mga kautusang ipinatutupad ang ating pamahalaan. Magiging malinis ang paligid kung gagawin ng bawat isa ang kanilang tungkulin. Tayo ay dapat mangalaga sa likas na yaman dahil ang pag-unlad ng bayan ay sa atin nakasalalay.

Kagawaran ng Edukasyon, Kagamitan ng Mag-aaral sa Filipino 5, p. 9

Binasa mo bang mabuti ang teksto?
Naunawaan mo ba ito?
Ano ang napag-alaman mo pagkatapos mong mabasa ang teksto?
Kung gayon, handa ka na sa bagong aralin natin?

Suriin

May mga lathalain o babasahin na naglalaman ng mga isyu o suliranin ng lipunan. Maaari itong politikal, sosyal, pang-edukasyon, pangkalusugan, pang-ekonomiya, at iba pa.

Mababasa mo ang mga isyung ito sa iba't ibang teksto tulad ng kuwento at sa iba't ibang bahagi ng pahayagan: pamukhang pahina, balitang pandaigdig, balita (lokal at nasyonal), editoryal, klasipikadong anunso, libangan, at isports. Ang mga may-akda ng mga lathalaing ito ay nagbibigay ng kani-kanilang paniniwala o saloobin tungkol sa mga isyung ito. Paano mo matutukoy ang mga paniniwala at saloobin nila? Ano-ano ang gagawin mo?

Tunghayan muli natin ang binasa mong tekstong “Labanan ang Polusyon.” Sagutin mo ang mga tanong na ito.

1. Ano ang malaking isyu na binanggit sa teksto?
2. Ayon sa may-akda, ano ang dapat gawin upang hindi mangyari ito?
3. Ano ang paniniwala ng may-akda tungkol sa isyu?

Ito ba ang mga sagot mo?

1. Ang pagkasira ng kapaligiran dahil sa lumulubhang polusyon sa lupa, tubig, at hangin.
2. a. Magtulungan ang bawat tao.
b. Sundin ang mga batas at kautusang ipinatutupad ng pamahalaan.
c. Gawin ang inyong tungkulin bilang kasapi ng lipunan.
3. Ang pag-unlad ng bayan ay sa atin nakasalalay.

Tama ka!

Paano mo matutukoy ang paniniwala o saloobin ng may-akda ng teksto tungkol sa isang isyu?

Ito ang gawin mo:

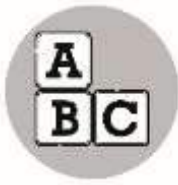
Una, basahing mabuti ang teksto, unawain, at intindihin mo.

Pangalawa, itanong sa sarili: Ano ang isyung nabanggit sa teksto? Ano ang dapat isaalang-alang ng isang may-akda sa pagsulat ng teksto o sulatin na nagsasaad ng kaniyang saloobin o pananaw (e.g., audience/mambabasa, tema/uri, tono atbp.)?

Kapag nagawa mo ang mga paraang ito, tiyak na matutukoy mo ang paniniwala o saloobin ng may-akda ng teksto tungkol sa isyu.

Nakuha mo ba? Magaling! Ang iba't ibang gawain sa modyul na ito ay makatutulong sa paghasa sa iyong kakayahang matuto sa araling ito.

Pagyamanin

Ngayong alam mo na ang mga impormasyon tungkol sa ating aralin, maaari mo ng sagutan ang sumusunod na gawain.

Gawain 1:

Basahin nang tahimik ang tekstong ito. Pagkatapos sagutin ang mga tanong sa ibaba. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

Ilog Pasig Noon at Ngayon

(Diaz, Jr n.d.)

Malaki ang naging bahagi ng Ilog Pasig sa buhay ng maraming Pilipino, kabilang na ang ating pambansang bayani na si Gat. Jose Rizal.

Malimit noon na makitang namamangka sa Ilog Pasig si Jose Rizal. Kasama niya ang kaniyang kasintahang si Leonora Rivera. Ito ang naging saksi sa kanilang wagas na pagmamahalan. Madalas nilang pasyalan noon ang Ilog Pasig dahil nakadarama sila ng kapayapaan ng kalooban tuwing pinagmamasdan nila ito.

Ayon sa mga matatanda, ibang-iba raw ang Ilog Pasig noon. Bukod sa mga magkasuyong namamasyal dito, marami ring kababaihan ang nakikitang naglalaba rito. Paliguan din ito ng marami at dito nangingisda ang mga tao.

Kulay asul ang tubig nito, malinis at malinaw. Iba't ibang isda ang nahuhuli rito tulad ng talimusak, dalag at kanduli.

Presko ang simoy ng hangin dito. Naging inspirasyon ng mga makata at manunulat ang ilog na ito. Ipinahahayag nila ang kanilang mga damdamin sa pamamagitan ng tula at awit. Gaano man kabigat ang suliranin ng isang tao dagli nila itong nalilimutan kung namamalas ang kagandahan ng Ilog Pasig. Ang alon ay tila musika sa kanilang pandinig. Ganiyan kaaya-aya ang Ilog Pasig noon. At isa ito sa itinuturing na magandang tanawin sa ating bansa.

Ngunit ngayon, ano ang nangyari sa ilog na ito? Ang dating malinaw na tubig, ngayon ay maitim na. Ang presko at sariwang hangin ay napalitan nang mabahong simoy na dulot ng basurang itinaapon dito.

Ang mga isda ay wala ng pagkakataong mabuhay sapagkat ito ay puro burak na. Sino pa ang masisiyahang mamamasyal sa pook na ito? Paano tayo uunlad kung pati ang kalikasan ay sinisira natin dahil sa kapabayaang? Paano na ang ating kalusugan? Sana'y magising na tayo sa paggawa ng kabutihan para na rin sa mga susunod na henerasyon.

Sa kasalukuyan, marami ng proyekto ang pamahalaan upang buhayin muli ang makasaysayang Ilog Pasig. Sana'y makiisa ang lahat sa mga proyektong ito.

Kagawaran ng Edukasyon, Kagamitan ng Mag-aaral sa Filipino 5, p. 13

Ikaw, handa ka na bang maging bahagi nito? Isang hamon ito para sa iyo. Ikaw ba ay may naitulong na upang magkaroon ng pagbabago sa inyong lugar?

1. Paano inilarawan ang Ilog Pasig noon?
2. Bakit ganito ang Ilog Pasig noon?
3. Ano naman kaya ang kalagayan ng Ilog Pasig ngayon?
4. Ano-ano ang mga hakbang na ginawa ng mga Opisyal ng Lungsod ng Pasig sa muling pagsasabuhay nito?
5. Sa paanong paraan mapananatili ang kalinisan ng ilog na ito?
6. Ano ang nais mangyari ng may-akda ng teksto sa isyung ito?

Gawain 2

Basahin at unawain ang sumusunod na editorial. Pagkatapos ay sagutin ang mga tanong sa hulihan nito. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

Tambak na Basura

Miyerkoles, takdang araw ng pangungulekta ng basurang nabubulok. Tambak na ang sako-sakong basura. Ang trak ng basura na lamang ang hinihintay. Walang trak na dumating! Bakit?

Napag-alaman ng tanggapan ng *Waste Reduction Management* na maraming residente sa barangay ang hindi sumusunod sa kautusan na paghiwalayin ang nabubulok at di-nabubulok na basura. Dumating ang mga kinatawan ng nasabing tanggapan at sinuri ang tambak na sako-sakong basura. Halo-halo ang nabubulok at di-nabubulok sa bawat sako. May ilan namang hindi. Inutusan ang mga opisyal ng barangay at ilang mga *BHW workers* na nandoon na magsagawa ng agarang paghihiwalay ng mga basurang nabubulok at di-nabubulok bago ito kolektahin ng basurero.

Dahil sa natuklasang ito, binalaan ang mga opisyal ng barangay na hindi kokolektahin ng basurero ang kanilang mga basura sa loob ng isang buwan.

Dahil sa lahat, ang di-pagsunod sa anumang kautusan ay may parusang nakalaan.

Marilou D. Delorino
Guro, Catarman 1 Central School
Division of Northern Samar

1. Tungkol saan ang binasa mong editoryal?
2. Saang bahagi ng pahayagan mababasa ang ganitong teksto?
3. Paano isinulat ang editoryal?
4. Ano ang isyung napapaloob sa teksto?
5. Anong paniniwala ng may-akda ng teksto sa isyung ito?

Paano nga ba isinulat ang editoryal at ano-ano ang mga uri nito? Bago ang lahat, alamin mo muna kung ano ang editoryal. Ang editoryal ay isang mapanuring pagpapakahulugan ng isang napapanahong pangyayari upang magbigay-kaalaman, makapagpaniwala, o makalibang sa mga mambabasa. Ito ay tinatawag na tinig ng pahayag.

Maraming uri ng Editoryal:

1. Editoryal na Nagpapabatid – Ang editoryal na ito ay nagbibigay kaalaman o linaw sa ilang pangyayaring hindi gaanong maunawaan.
2. Editoryal na Nagpapakahulugan – Ayon kay Dr. Jose Villa, pinipiga nito ang hahantungang kahulugan ng isang balita, pangyayari, o kalagayan.
3. Editoryal na Pumupuna at Nagbibigay ng Reporma – Ang editoryal na ito ay matamang tumutuligsa sa tiwaling hakbangin ng makapangyarihan, samahan, lipunan, karaniwang mamamayan, at iba pa at nagmumungkahi ng reporma.
4. Pagpaparangal at Pagbibigay-puri – Pinapahalagahan ng editoryal na ito ang kinauukulan sa pamamagitan ng mga pangungusap na busog sa diwang mabulaklak, subalit matapat.
5. Nagpapahalaga sa mga Natatanging Araw. Kalimitan, ang editoryal na ito ay tumatalakay sa kaarawan ng mga dakila at bayani ng bansa, gayon din naman sa iba pang pagdiriwang tulad ng Araw ng Kalayaan, Buwan ng Wikang Pambansa, Araw ng mga Bayani, at iba pa.
6. Editoryal ng Paglalahad na Nababatay sa Tahasang Sabi. Ang editoryal na ito ay sumasalungat, sumasang-ayon, o nagpapaliwanag ng isang pahayag ng may mataas na katungkulan sa pamahalaan.
7. Paglilibang – Ito’y isang editoryal na pang-ibabaw na anyo ay mapapansing nakalilibang, subalit kung susuriing mabuti ay may madaramang natatanging iba at malalim na kahulugan.

Narito ang mga simpleng hakbang ng pagsulat ng editorial:

1. Pumili ng isang paksang napapanahon at kawili-wili sa mambabasa. Isulat ito sa isang pangungusap at palawakin sa editorial.
2. Magkaroon ng tiyak na layunin.
3. Mangalap ng sapat na mga datos o impormasyon na may kaugnayan sa iyong paksa. Buoin ang editorial sa tatlong bahagi: pambungad o panimula, katawan, at pangwakas o konklusyon.
4. Gawing maikli ang paglalahad. (Hindi hihigit sa 250-300 na mga salita)
5. Gumamit ng mga payak at tiyak na salita.

Principles of Campus Journalism, 2nd Edition
Elena Q. Tanodra (1994)
ABC Educational Products and Services Development Agency Philippines

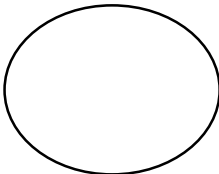
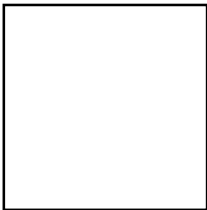
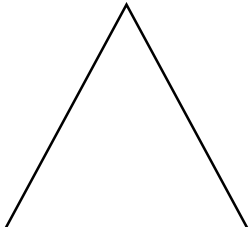

Isaisip

Mahusay ang ipinakita mong pagsagot sa mga gawain! Ngayon naman, subukan mong gawin ito.

Gawain: Punan ang bawat bahagi ng *reflection figure*. Gawin ito sa sagutang papel.

	←	Mga araling natutuhan ko
	←	A. Mga paraan ng pagtukoy ng paniniwala ng may-akda ng teksto sa isyu B. Mga paraan ng pagsulat ng editorial
	←	Kahalagahan ng mga natutuhan ko

Isagawa

Ako'y natutuwa para sa iyo, kaibigan. Malapit mo ng matapos ang mga gawain sa araling ito. Nasisiguro kong marami kang natutuhan sa mga nagdaang gawain. Subukan mo pang gawin ang gawaing ito.

Gawain:

Ano-ano ang mga isyung kinakaharap ngayon ng inyong pamayanan? Pumili ng isang isyu at sumulat ng isang editorial para sa inyong Pamahayagang Pangkampus. Kasama na nito ang paniniwala mo tungkol sa isyu. Isulat ang iyong editorial sa sagutang papel.

Gawing modelo sa pagsulat ng editorial ang “Tambak na Basura” na nasa Pagyamanin, pahina 11.

Tayahin

Binabati kita kaibigan sa mahusay mong pagsunod sa mga panuto sa lahat ng mga gawain. Upang lubos mong maunawaan ang ating aralin, gawin mo ang panghuling pagtataya.

Gawain:

Panuto: Basahing mabuti ang teksto at sagutin ang mga tanong. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

Paghahalaman – Nakaaaliw, Nakalilibang

Panahon ng pandemya ngayon. Habang tumatagal, lalong sumisidhi ang *stress*, tensiyon ng bawat tao dulot ng sobrang pag-iisip tungkol sa kalagayan natin.

Upang maiwasan ang suliraning ito, ibaling ang pansin sa paghahalaman. Magtanim ng mga halamang namumulaklak, halamang pampalamuti sa bahay, at mga halamang gulay tulad ng okra, kangkong, kamatis, at iba pa. Kung walang espasyo sa likod o harapan ng bahay, gumamit ng mga basyong lata, gulong, o sako. Lagyan ng lupa at tamnan. Mawawala ang problema mo kapag makita mong tumutubo at namumulaklak na ang iyong mga tanim. Talagang malilibang at maaaliw ka sa gawaing ito at malilimutan mo ang iyong problema.

Simulan mo na!

Marilou D. Delorino, Guro, Catarman I Central School

1. Ano ang masamang epekto ng pandemya sa tao?
2. Anong kapaki-pakinabang na gawain ang nabanggit sa teksto?
3. Anong isyu ang binanggit ng may-akda?
4. Tahasan bang sinabi ng may-akda kung paano lulutasin ang problema?
5. Ano ang paniniwala ng may-akda sa paghahalaman?
6. Kung ikaw ang may-akda, ano ang imumungkahi mo sa paglutas ng suliranin?

Karagdagang Gawain

Magaling! Mahusay ang ginawa mo kaibigan! Nagawa mo lahat ang mga gawain at naunawaan mo ang ating paksa. Ito na ang huling gawain para sa modyul na ito.

Gawain:

Ibigay ang sariling ideya sa panukala ng ilang mambabatas na tuluyang ipagbawal ang pagtotroso at pagpuputol ng mga punongkahoy.

Rubriks sa Pagbigay ng Sariling Ideya Tungkol sa Isang Isyu

	5	4	3	2	1
Nilalaman <ul style="list-style-type: none"> - Maayos na paglalahad ng mga ideya - Kaangkupan ng mga impormasyong ginamit para sa pagtalakay at pagpapaliwanag sa paksa					
Balarila <ul style="list-style-type: none"> - Wastong gamit ng wika, bantas, baybay at estruktura ng pangungusap					
Organisasyon <ul style="list-style-type: none"> - Paraan ng pagtalakay sa paksa - Lohikal na pagkakaayos/daloy ng mga ideya - Naipapaliwanag ang pananaw tungkol sa isyu					

5 - Pinakamahusay

4 - Mahusay

3 - Katanggap-tanggap

2 - Mapaghuhusayan pa

1 - Nangangailangan pa ng mga pantulong na pagsasanay

Binabati kita sa ipinakita mong pagtitiyaga at kahusayan. Natapos mo ang modyul na ito. Kung mayroong bahagi sa mga aralin na ito na hindi mo naunawaan, mangyaring makipag-ugnayan ka sa iyong guro.

Susi sa Pagwawasto

Isagawa

Mag-iiba-iba ang sagot ng mga bata.

Tayahin

1. Nagkakaroon ng tensiyon at stress ang mga tao
2. Paghahalaman
3. Ang paghahalaman ay isang paraan upang mabawasan ang hindi mabuting nararamdaman ng mga tao dulot ng pandemya.
4. Oo
5. Ito ay nakababawas ng stress at tensiyong nararamdaman ng mga tao.
6. Mag-iiba-iba ang sagot ng mga bata.

Karagdagang Gawain

Mag-iiba-iba ang ideya ng mga bata

Isaisip

Mag-iiba-iba ang sagot ng mga bata.

1. Tungkol sa tambak ng basura
2. Editoryal
3. Mag-iiba-iba ang sagot ng mga bata
4. Ang hindi pagusunod ng mga taga barangay sa paghihiwa-hiwalay ng mga basura
5. Ang hindi pagusunod sa kautusan ay may parusang nakalaan

Gawain 2

1. Malinis at kulay berde ang tubig.
2. Dahil wala pang nagtatapon ng basura noon sa ilog.
3. Marumi at kulay itim na ang tubig
4. Nagtutulungan silang inisin ang ilog.
5. Patuloy na bantayan ang ilog laban sa mga taong hindi sumusunod sa tamang pagtapon ng basura.

Gawain 1

Pagymanin

Subukin

1. Pagkasira ng kapaligiran
  2. Dahil sa lumuluhang polusyon sa lupa, tubig at hangin
  3. Malutas ang suliraning ito kung makikipagtung an ang lahat ng tao
- Mag-iiba-iba ang sagot ng mga bata
- ### Tuklasin
1. Pagkasira ng kapaligiran
  2. Dahil sa lumuluhang polusyon sa lupa, tubig at hangin
  3. Malutas ang suliraning ito kung makikipagtung an ang lahat ng tao
- ### Balikan
1. Pista-araw ng pasasalamat sa Poong Maykapal
  2. Upang ipahayag ang pagdakila, papuri at pagpaparangal sa Panginoon
  3. masayang-masaya kabi-kabila ang handaan maraming mga panauhin
1. Pista-araw ng prusisyon nagsimba, katinan, sayawan, palaro, handaan, parada, masaya, parada,

Sanggunian

Tanodra, E. Q. (1994) Principles of Campus Journalism 2nd edition. ABC Educational Products and Services Development Agency, Phil.

Delorino, Marilou D., Guro, Catarman I Central School, Division of Northern Samar

Kagawaran ng Edukasyon (2016). Kagamitan ng Mag-aaral 5.

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

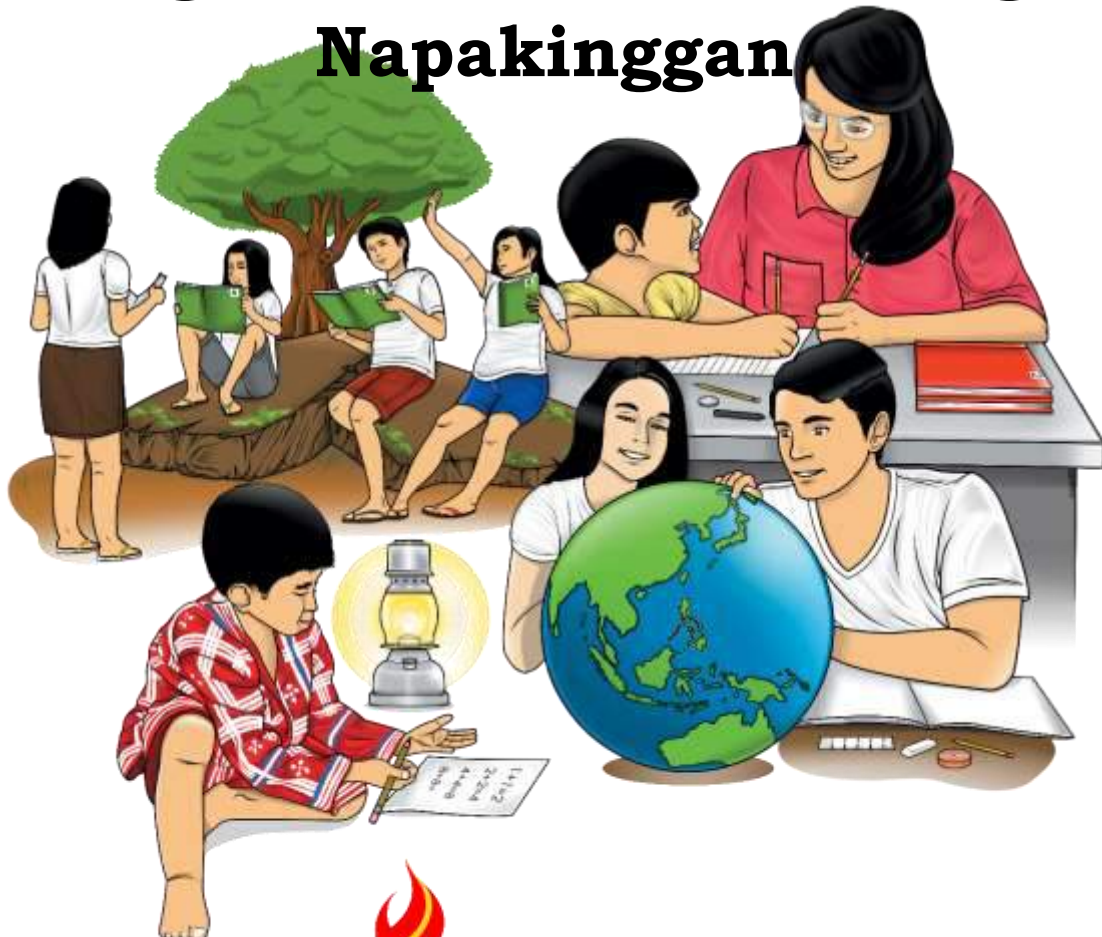
Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Filipino

Ikaapat na Markahan –Modyul 4 Paghahambing ng Iba't ibang Dokumentaryo at Pagbibigay Lagom/Buod sa Tekstong Napakinggan

**Filipino– Ikalimang Baitang
Alternative Delivery Mode**

**Ikaapat na Markahan – Modyul 4: Paghahambing ng Iba’t ibang Dokumentaryo
at Pagbibigay ng Lagom/Buod ng Tekstong Napakinggan/Nabasa
Unang Edisyon, 2020**

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Vilma Balanday Lobos	Melanie Equiza Parido
Editor:	Omar O. Ty	Chinky F. Baculanta
Tagasuri:	Julito E. Lagrimas	
Tagaguhit:	John Christopher O. Go	
Tagalapat:	Beatrice A. Olmedo	Jerome B. Reynes
Tagapamahala:	Ramir B. Uytico	Arnulfo M. Balane
	Rosemarie M. Guino	Joy B. Bihag
	Ryan R. Tiu	Gorgonio G. Diaz Jr.
	Crista Joy A. Torbila	Alex B. Rejuso
	Isagani E. Licas	Lucila R. Balondo
	Elvira R. Ribo	Julito E. Lagrimas
	Beatrice A. Olmedo	Teodorico C. Peliño Jr.

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Regional Office VIII

Office Address: Government Center, Candahug, Palo, Leyte

Telefax: (053) 832-2997

E-mail Address: region8@deped.gov.ph

Filipino

**Ikaapat na Markahan – Modyul 4:
Paghahambing ng Iba't ibang
Dokumentaryo at
Pagbibigay Lagom/Buod ng
Tekstong Napakinggan**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Kumusta ka na kaibigan? Naalala mo pa ba ako? Ako ang iyong kaibigang si Kokoy na makakasama mo muli sa iyong paglalakbay. Binabati kita dahil natapos mo ang nakaraang modyul. Ipagpatuloy natin ang ating paglalakbay patungo sa karunungan sa panibagong modyul na ito.

Handa ka na ba? Natitiyak kong nasasabik ka na muling matuto. Kaya, tara na!

Sa modyul na ito ay lilinangin natin ang iyong kaalaman sa paghahambing ng iba't ibang dokumentaryo at pagbibigay lagom o buod ng tekstong iyong napakinggan at nabasa. Siguradong mawiwili ka sa ating paglalakbay, kaya tutukan mo itong lahat.

Pagkatapos ng ating paglalakbay, ikaw ay inaasahang:

Makapaghahambing ang iba't ibang dokumentaryo (**F5PD-IVe-j-18**); at

Makapagbibigay ng lagom o buod ng tekstong napakinggan (**F5PN-IVg-h-23**).

Handa ka na ba sa panibagong hamon? Magaling!

Subukin muna natin ang iyong kaalaman tungkol sa pag-aaral na ating gagawin.

Nakarinig/Nakabasa ka na ba ng kuwento na totoong nangyari sa isang tao o lugar? Alam mo ba kung anong uri ng babasahin ito? Tama! Ang tawag dito ay dokumentaryo.

Subukin

Panuto: Ibigay ang buod sa pamamagitan ng pagkompleto ng nawawalang salita upang mabuo ang kaisipan o pangungusap. Isulat ito sa iyong sagutang papel.

1. Sa mag-aaral na may *internet*, maaaring iakses ang *link* na ito <https://www.gmanetwork.com> at pakinggang mabuti.
2. Sa mag-aaral na walang *internet*, ipabasa sa magulang o di kaya'y kasambahay ang dokumentaryo na nasa ibaba.

“Bilanggo ng Isipan”

(David 2018)

Si “Lola Alyn” – apatnapu’t pitong taon.

Ganito katagal silang ikinadena ng kanilang mga pamilya sa Leyte nang dahil sa sakit sa pag-iisip.

Diyesisiyete anyos lang noon si Lola Alyn nang lumuwas sa Maynila para magtrabaho. Pero nang umuwi sa Leyte, tila may problema na raw ito sa pag-iisip. Ano nga ba ang sinapit ni Lola Alyn sa Maynila at bakit nawala siya sa katinuan? Para hindi magpalaboy at kutyain ng iba ... ikinadena siya sa loob ng isang maliit na kubo sa nakalipas na apatnapu’t pitong taon. Ang kapatid na si “Juanito”, hindi nakapag-asawa at hindi nakabuo ng sariling pamilya para lang maalagaan ang matanda.

Si Lola Alyn ay lumuwas ng ⁽¹⁾_____ para magtrabaho at nang umuwi sa Leyte ay tila may ⁽²⁾_____ na raw sa ⁽³⁾_____. Para hindi ⁽⁴⁾_____ at ⁽⁵⁾_____ ng ibang tao, siya ay ⁽⁶⁾_____ sa loob ng maliit na kubo ng ⁽⁷⁾_____ taon. Inalagaan siya ng kaniyang ⁽⁸⁾_____ na si Juanito. Hindi na nakapagbuo ng ⁽⁹⁾_____ para ⁽¹⁰⁾_____ siya.

Aralin

1

Paghahambing ng Iba't Ibang Dokumentaryo at Pagbibigay Lagom/Buod sa Tekstong Napakinggan

Naging libangan na natin ang panonood ng telebisyon hindi ba kaibigan?

Ikaw, anong programang pantelebisyon ang iyong napanood at nagustuhan? Naantig ba ang iyong damdamin dahil may kaugnayan ito sa iyong buhay? Hindi mo maiwaglit ang mga eksenang tumatak sa iyong puso't isipan. Aba, kung ganoon tara na, manood pa tayo ng iba pang programa sa telebisyon.

Balikan

Gawain 1:

Panuto: Basahin at unawain mong mabuti ang mga tanong at sagutin mo ito. Isulat sa sagutang papel ang iyong sagot.

1. Nagkaroon ka na ba ng pagkakataon makapanood ng pelikulang hawig sa sarili mong karanasan? Ano ang iyong naramdaman?
2. Saan mo nalalaman ang mga kaganapan o pangyayari tungkol sa sakit na *COVID-19* na kinahaharap ng buong mundo ngayon?
3. Nanonood ka ba ng programang pantelebisyon na Kapuso Mo ni Jessica Soho? Bakit?

Tuklasin

Gawain 2

Panuto: Basahin at unawain mong mabuti ang dalawang dokumentaryo.

Pagkatapos mong basahin, sagutin ang sumusunod na tanong na nasa ibaba. Isulat ito sa iyong sagutang papel.

Dokumentaryong Pampelikula

("Dokumentaryong Pampelikula" n.d.)

Ang dokumentaryong pampelikula na ito ay ayon sa direksiyon ni Brillante Mendoza. Isa sa pinakamahusay na direktor ng bansa sa kasalukuyan lalo na sa paglikha ng mga *Independent* o *Indie Films* o yaong mga pelikulang malaya sa kanilang tema at pamamaraan na ang pinakalayunin ay buksan ang kaisipan ng mamamayan tungkol sa mga isyung panlipunan. Ang nasabing dokumentaryo ay nilapatan ng *cinema verite*, kung saan aktuwal na nagtagpo at nakunan ang mga pangyayari ng *filmmaker* ang kaniyang *film subject*, upang mas higit itong maging makatotohanan. Tunay ngang bahagi na ito ng ating kultura at panitikang popular.

Nagwagi siya ng mga prestihiyosong parangal sa pandaigdigang “pinilakang-tabing”. Kabilang na rito ang “Manoro” (*The Teacher*) na pinarangalan sa *CineAvvenir-Torico Film Festival 2006*. Gayundin ng *Best Picture* at *Directors Award* sa *Cinemanila 2006*. Ilan din sa kanyang sikat na mga obra ay ang *Foster Child* (John John); *Tirador* (*Slingshot*) Lola at marami pang iba. Dahil kay Mendoza, muling naitayo sa *pedestal* ang galing ng mga Filipino sa larangan ng paggawa ng pelikula at industriya ng pelikula bilang isang internasyonal na likhang-sining ng mga Filipino. Sinikap at tinangka ng manunulat na isulat ang iskrip nito sa kabila ng pagiging limitado nito sa iba’t ibang pamamaraan. Kapag pinanood ang buong pelikula, mapapansin na ang pangunahing wika ng mga tauhan ay ang mismong kanilang *mother tongue* o katutubong wika. May mga *subtitle* sa ilalim nito na nakasulat sa wikang Ingles. Kaya’t isang hakbang din na isinagawa ng manunulat ay ang pagsasalin nito na nakasulat sa wikang Filipino upang maunawaan ng nakararami. Lahat ng ito ay isinagawa upang lubos na matutuhan at mapahalagahan ang isa sa pinakamagandang Obra-Maestra na pambuong daigdig ang “Manoro”.

Ang ilan sa mga pelikula ay nagreresulta bilang dokumentaryong pampelikula sapagkat ito ay nagpapaliwanag kung paano binubuo o ginagawa ang isang pelikula. Pangunahing layunin nito ang magbigay impormasyon, manghikayat, magpamulat ng mga kaisipan, at magpabago ng lipunan. Sa mas malawak nitong pakahulugan, ito ay isang ekspresyong biswal na nagtatangkang makita ang realidad at katotohanan.

Dokumentaryong Pantelebisyon

Gaya ng pelikula, ang mga programang pantelebisyon ay maituturing ding isang uri ng sining na nagsisilbing libangan at gumigising sa isip at damdamin ng isang tao. Ito'y mahalaga at mabisang sangay ng kabatirang panlipunan, pang-espirituwal, pangkultura, pangmoralidad, pang-edukasyon, at iba pa. Malaki ang nagagawang impluwensiya nito sa katauhan ng isang nilalang. Ang mga kaisipan, ugali, kabuluhan, at pananaw ng isang nilikha ay maaaring maimpluwensiyahan ng pinanonood na mga programa sa telebisyon.

Ito ay mga palabas na naglalayong maghatid ng komprehensibo at estratehikong proyekto na sumasalamín sa katotohanan ng buhay at tumatalakay sa kultura at pamumuhay sa isang lipunan.

1. Ano ang dalawang uri ng dokumentaryo na iyong binasa?
2. Paghambingin ang mga katangian ng dalawang dokumentaryo.

Suriin

Napukaw ba ang iyong interes at kaisipan sa pagsagot sa mga tanong tungkol sa binasang dokumentaryo?

Dagdagan pa natin ang iyong kaalaman tungkol sa ating aralin. Basahin at unawain mo ang impormasyong tatalakayin natin.

Ang **dokumentaryo** ay isang impormasyon tungkol sa katotohanan o sitwasyon ng isang tao o lugar. Ang layunin nito ay upang mamulat o matuto ang tao sa tunay na sitwasyon o pangyayari sa ibang tao o lugar. Ito rin ay tumutukoy sa mga tala/artikulong tungkol sa makatotohanang pangyayari sa buhay at lipunan.

Ang **pelikula o film** ay isang larangang sinasakop ang mga gumagalaw na larawan bilang anyo ng sining o bilang bahagi ng industriyang panlibangan.

Kapag pinagsama ang **dokumentaryo** at **pelikula o film**, **dokyu-film** ang ating itatawag. **Dokumentaryong pantelebisyon** naman kung ipinalabas sa telebisyon ang isang dokumentaryo.

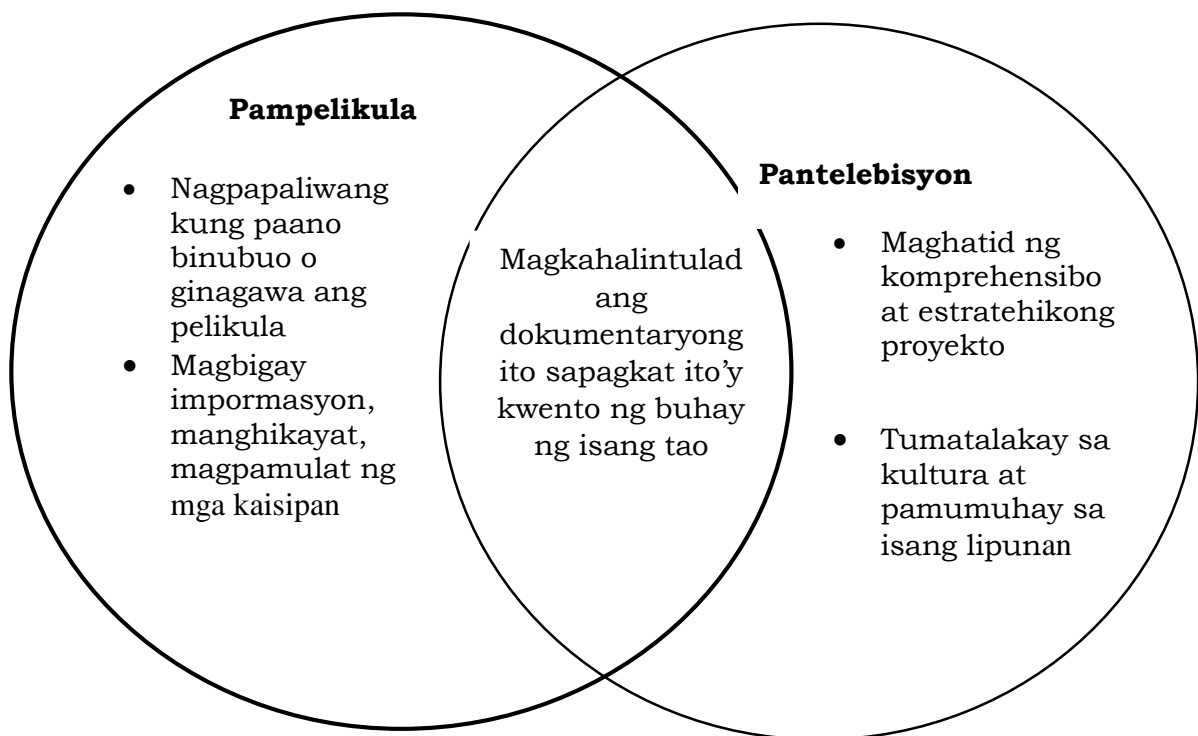
Ang dalawang uri ng dokumentaryo ay ang **dokumentaryong pampelikula** at **dokumentaryong pantelebisyon**.

Ang **dokumentaryong pampelikula** ay nagpapaliwanag kung paano binuo o ginawa ang pelikula. Layunin nitong magbigay impormasyon, manghikayat, at magmulat ng mga kaisipan tungo sa kamalayang panlipunan. Isa itong ekspresiyong biswal na nagtatampok ng katotohanan sa buhay ng mga tao at sa lipunang ginagalawan. Ang isa sa pangunahing instrumento sa pagtataguyod nito ay ang integrasyon at paggamit ng *ICT* o *Information and Communication Technology* upang lalo pang mapalaganap ang ganitong mga akdang pampanitikan.

Samantala, ang **dokumentaryong pantelebisyon** ay mga programa o palabas na naglalayong maghatid ng komprehensibo, mapanuri at masusing pinag-aralang proyekto o palabas na sumasalamain sa katotohanan ng buhay na kalimitang tumatalakay sa isyu, problema, kontrobersyal na balita, at maging ng mga paksang may kinalaman sa kultura at pamumuhay ng mga tao sa isang lipunan.

Kilala sa larangan ng dokumentaryong pantelebisyon ang mga batikang mamamahayag na sina Che-Che Lazaro, Jessica Soho, Kara David, Howie Severino, Sandra Aguilando, Jay Taruc, at marami pang iba.

May pagkakatulad at pagkakaiba ang dalawang uri ng dokumentaryo. Ang nasa ibaba ay isang *Venn Diagram* ng dokumentaryong pampelikula at dokumentaryong pantelebisyon. Ipinakikita rito ang pagkakatulad at pagkakaiba ng dalawang dokumentaryo. Ang mga lipon ng mga salita na nasa magkabilaan ay ang pagkakaiba, samantalang ang nasa gitna naman ay ang pagkakatulad ng nasabing mga dokumentaryo.

Maaari nating paghambingin ang dalawang uri ng dokumentaryong nabanggit. Ang **paghahambing** ay isang paraan ng paglalahad, ito ay nakatutulong magbigay linaw sa isang paksa. May dalawang uri ng paghahambing. Ito ay ang **paghahambing na magkatulad** at **paghahambing na di-magkatulad**. Ang paghahambing na magkatulad ay ginagamit kung ang dalawang ihahambing ay antas na katangian ng isang bagay o anuman. Samantala, ang paghahambing na di-magkatulad ay ginagamit kung ang hinahambing ay magkaiba ang antas ng isang bagay o anuman.

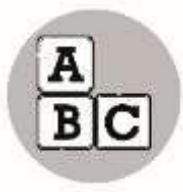
Mahalaga na matuto tayo sa paghahambing ng dalawang dokumentaryo upang mas mauunawaan natin ang punto o mensahe nito at maging malinaw ang pangyayari o mga bagay-bagay na tinalakay sa dokumentaryo.

Sa paghahambing ng dokumentaryong napakinggan/nabasa puwede nating isulat ito sa pamamagitan ng isang buod. Ang **buod** ay isang lagom o sintesis upang mapag-ugnay ang mga mahahalagang ideya o impormasyon.

Narito ang mga hakbang/paraan sa pagbibigay ng buod:

1. Pakinggan, panoorin, o basahin ang teksto;
2. Sa mga episode na pinanonood o pinakikinggan at maging sa nakasulat na dokumentaryo, tukuyin ang paksang pangungusap o pinakatema.

Tukuyin ang susing salita o *key words*; at, pagkatapos, pag-ugnay-ugnayin ang mga ideyang ito upang mabuo ang pinakapunto nito.

Pagyamanin

Gawain 3

Panuto: Paghambingin ang pagkakatulad at pagkakaiba ng dalawang dokumentaryo. Isulat ito sa iyong sagutang papel.

- A. Sa mag-aaral na may *internet*, maaaring iakses ang *link* na ito <https://www.gmanetwork.com> at pakinggang mabuti ang dokumentaryo.
- B. Sa mag-aaral na walang *internet*, ipabasa sa magulang o di kaya'y sinumang nakakatandang kasama sa bahay ang dokumentaryo na nasa ibaba.

Pag-asa sa Pagbasa

(David 2018)

Sa Sauyo High School sa Quezon City, may isang *section* kong saan ang itinuturo - pagbabaybay ng mga salita, pagsusulat ng mga letra at pagkilala sa mga kulay. Pero ang klaseng ito, wala sa elementarya kundi nasa *high school* na. Sila ang *Section Darwin* – isang klase na binubuo ng dalawampu't siyam na mga estudyanteng nakatuntong sa *Grade 7* pero hindi pa rin nakapagsusulat at nakababasa.

Kabilang sa *Section Darwin* ang dose anyos na si Louie. Bagama't hirap maski sa simpleng pagsusulat at pagbabasa, taon-taon siyang ipinapasa ng kanyang mga guro at ngayo'y nakatuntong pa ng *Grade 7*. Imbis din na aralin ang mga leksyon pagkatapos ng klase, sa tambakan ang diretso ni Louie para mangalakal. Ang kakarampot kasing kikitain niya – malaking tulong na raw sa kanilang pamilya.

Nasa *Section Darwin* naman ng *Grade 8* ang kinse anyos na si Jack. Dahil madalas na walang naibibigay na pambaon na walang naibibigay na pambaon ang kanyang mga magulang, lumiliban na lang noon si Jack sa kanyang mga klase at kalauna'y napag-iwanan. Hanggang sa makaabot siya ng *high school* nang hindi nakapagsusulat at nakababasa. Pero dahil sa kagustuhang matuto – at dahil sa mga guro, nakapagbabasa na ngayon si Jack.

Pero bakit ipinapasa ng eskuwelahan ang mga kagaya nilang “*non-reader*” at “*slow reader*?” Hindi ba ipinatutupad ng *Department of Education* ang “*No Read, No Pass Policy*?” Kanino raw ba dapat isisi kung bakit umaabot sila ng *high school* nang hindi nakababasa at nakapagsusulat – sa mga guro, sa kahirapan, sa kakulangan ng suporta mula sa magulang o mismong kagustuhan nila na matuto?

Ang Unang Maestra

(Aguinaldo 2018)

Umaasa sila sa biyaya ng kalikasan. Sa gubat at ilog nagmumula ang kanilang lamang tiyan. Pinipitas nila ang mga prutas at gulay mula sa kanilang bakuran. Sariwa ang hangin at malinis ang kanilang mga ilog.

Sa isang tagong sulok sa bulubundukin ng Tanay, payapa ang buhay ng mga Dumagat.

Ngunit gaano man sila kalayo sa sibilisasyon, tila nanganganib pa rin ang kanilang pamumuhay.

Matagal na silang nakatira sa kanilang lupang ninuno, ngunit unti-unti silang tinutulak paalis dito. Ayon sa mga Dumagat, nalililang sila ng ilang mga taga kapatagan dahil sa kanilang kakulangan sa kaalaman.

Ngayon, mayroon na silang sandata para maprotektahan ang kanilang tribo: ang edukasyon.

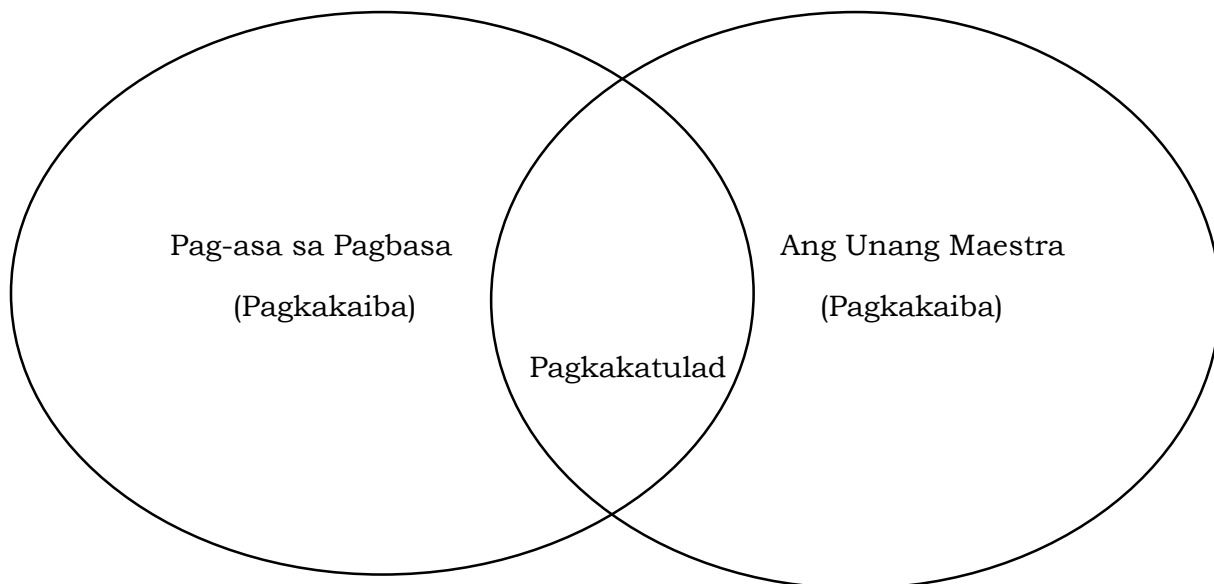
Si *Teacher Diday* ang kauna-unahang Dumagat mula sa Tanay na nakapatapos ng kolehiyo. Kursong edukasyon ang tinapos niya sa tulong ng isang *scholarship*. *No-read, no-write* ang kanyang mga magulang pero desidido silang makapagtapos ang kanilang anak sa pamamagitan ng aning bigas at luya. Ngayon, si *Teacher Diday* ang tanging maestra ng kanilang nayon. Ang isang *multi-purpose hall* sa Barangay Sta. Ines ang naging kanlungan ng kaalaman ng mahigit limampung estudyanteng Dumagat.

Ilan sa mga estudyante ni *Teacher Diday*, kailangan pang maglakbay ng mahigit isang oras para makapasok. Marami sa mga batang Dumagat ang hindi nakapagtapos ng elementarya. Habang ang mga nakatatanda, hindi alam kung paano isulat ang kanilang mga pangalan. Hindi rin sila marunong magkuwenta ng kanilang naibentang ani. Madalas din silang kinakantiyawan sa eskuwelahan, kaya ang mga batang Dumagat, mahiyain at pinipili na lang umupo sa likuran.

Ngunit sa loob ng klasrum ni *Teacher Diday*, nakangiti pa tila nakikipagbuno sa hawak na mga bolpen para isulat ang kanilang mga pangalan. Suot nila ang kanilang tradisyonal na damit. Hindi sila nahihiyang magsalita sa klase dahil ang guro nila, kapuwa Dumagat.

Pinili ni *Teacher Diday* na bumalik sa kanilang komunidad para tulungan ang mga Dumagat na tuparin ang kanilang mga pangarap. Katuwang niya sa pagtuturo ang kaniyang nakababatang kapatid na si Irene, isa naming *graduate* ng *Information Technology*. Batid nilang mas kikita sila kung makahahapan ng trabaho sa labas ng Sta. Ines, ngunit mas gusto nilang ihandog ang kanilang mga natutuhan sa lupang tinubuan.

Ngayon, paghambingin mo ang dalawang dokumentaryo gamit ang *Venn Diagram*. Isulat ito sa sagutang papel.

Isaisip

Binabati kita sa iyong masigasig na pagsagot sa mga pagsasanay. Sa bahaging ito, ay sagutin mo ang susunod na gawain upang mailahad ang iyong natutuhan sa modyul.

Gawain 4

Panuto: Punan ng tamang salita o sagot ang bawat patlang upang matukoy ang iyong mga natutuhan tungkol sa pagkakaiba at pagkakapareho ng dalawang dokumentaryo. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

Ang dokumentaryong ⁽¹⁾_____ ay nagpapaliwanag kung paano binubuo o ginagawa ang pelikula. Ang layunin nito ay magbigay ⁽²⁾_____, ⁽³⁾_____, magpamulat ng mga ⁽⁴⁾_____ at magpabago ng lipunan. Samantala ang dokumentaryong ⁽⁵⁾_____ ay mga

palabas na naglalayong maghatid ng ⁽⁶⁾_____ at estratehikong proyekto na sumasailalim sa katotohanan ng buhay at tumatalakay sa ⁽⁷⁾_____ at pamumuhay ng mga tao sa isang ⁽⁸⁾_____.

Magkahalintulad ang dokumentaryong ito sapagkat minsan ito'y kuwento ng ⁽⁹⁾_____ ng isang tao. Magkaiba naman ang dokumentaryong ito dahil ang pampelikulang dokumentaryo ay tumatalakay sa larangan ng ⁽¹⁰⁾_____, samantala ang pantelebisyonang dokumentaryo ay sumasalamin sa katotohanan ng buhay at tumatalakay sa kultura at pamumuhay sa isang lipunan.

Isagawa

Kaibigan, upang matiyak kung talagang naintindihan mo ang araling tinatalakay sa modyul na ito, isagawa ang nasa ibaba.

Gawain 5

Panuto: Balikan ang dalawang dokumentaryo na nasa **Pagyamanin** na “Pag-asa sa Pagbasa” at “Larangan ng Pelikula”. Isulat ang paghahambing nito sa pamamagitan ng lagom/buod. Gamit ang rubriks na nasa ibaba sa pagbibigay ng iyong marka.

Paghahambing ng Dokumentaryong ‘Pag-asa sa Pagbasa’ at
‘Ang Unang Maestra’

Rubrik sa Pagsulat ng Buod

Pamantayan	5	4	3	2	1
Nilalaman	Buo at nauunawaan nang lubusan ang kaisipan at pinakadiwang nais ipahayag ng sumulat	Nauunawan ang karamihan sa ipinahayag na ideya ng sumulat. Ngunit may ilang bahagi na hindi nauunawaan	Nauunawaan ang nilalaman subalit may ilang naisamang detalyeng di kailangan at di mauunawaan	Maraming kulang na mahahalagang detalye. Hindi gaanong nauunawaan ang nilalaman ng teksto.	May ilan lamang mahalagang detalyeng naisulat kayat hindi mauunawaan
Organisasyon	Napakahusay ng daloy ng pagkakalahad at pagkakasunud-sunod ng mga pangyayari	Mahusay ang daloy ng pagkakalahad subalit may ilang bahaging hindi gaanong maayos	Di gaanong malinaw at maayos ang daloy ng pagkakalahad	Ilang bahagi ang malinaw at maayos ang daloy ng pagkalahad	Hindi malinaw ang daloy ng pagkakalahad
Gramatika o Pagbabaybay	Lahat ay wasto ang pagkakagamit ng gramatika o pagbabaybay	May 1-2 mali sa pagkakagamit ng gramatika o pagbabaybay	May 3-4 na mali sa pagkakagamit ng gramatika o pagbabaybay	Higit pa sa 5 ang mali sa pagkakagamit ng gramatika o pagbabaybay	Halos lahat ay mali ang pagkakagamit ng gramatika o pagbabaybay

Tayahin

Mahusay kaibigan, naabot mo ang bahaging ito. Patunay lamang na naintindihan mo ang ating aralin.

Sige, huminga muna ng malalim. Tiyak na handa ka na para sa isang pagtataya.

Gawain 6

Panuto: Basahin at unawaing mabuti ang dalawang dokumentaryong 'Paaralan ni Juan' at 'Manoro'. Pagkatapos, paghambingin kung ano ang makikitang pagkakatulad at pagkakaiba ng dalawa sa pamamagitan ng pagsulat ng lagom/buod nito. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

- A. Sa mag-aaral na may *internet*, maaaring iakses ang *link* na ito <https://www.gmanetwork.com> at pakinggang mabuti ang dokumentaryo.
- B. Sa mag-aaral na walang *internet*, ipabasa sa magulang o sinumang nakakatandang kasama sa bahay ang dokumentaryo na nasa ibaba

'Paaralan ni Juan'

(Aguinaldo 2019)

Sa nakalipas na dalawang dekada, maraming kuwento na tungkol sa edukasyon ang nakunan ng lente ng *I-Witness*. Ngayong Sabado, babalikan ni Sandra Aguinaldo ang ilan sa mga estudyante at paaralang tumatatak sa programa mula Luzon, Visayas, at Mindanao.

Taong 2010 noon nakilala ni Sandra si Maris sa isang komunidad sa kabundukan ng Cebu – isang batang pursigidong makapag-aral sa kabila ng matinding kahirapan. Minsan pumapasok sa eskwela na kumakalam ang tiyan, at madalas walang tsinelas. Ang mga sugat at kalyo sa paa niya ay marka ng araw-araw na paglalakad sa mabatong daan. Makalipas ang siyam na taon, ang batang nakayapak, ngayon nagtuturo na. Ano ang naging landas niya sa nakalipas na halos isang dekada? Patungo na nga ba siya sa inaasam na ginhawa?

Sa Mindanao, isang paaralan sa liblib na lugar sa Lanao del Sur ang binisita ng *I-Witness* noong 2008. Isa ang Datu Ariman Guro *Elementary School* sa pinakamahirap na marating ng paaralan sa Pilipinas. Bukod sa napakalayo nito sa kabihasnan, nasa gitna pa ito noon ng rido o away ng mga pamilya. Marami sa mga estudyante natatakot pumasok tuwing sisiklab ang bayolenteng awayan.

Mahirap ding makarating ang suporta mula sa gobyerno kaya apektado ang paaralan. Ang isang silid paaralan hinati sa apat na magkakaibang baitang at iisang uri lamang ng textbook ang laman ng kanilang library. Hindi na kataka-taka na ang eskuwelahan ang may pinakamababang ranking sa *National Achievement Test* noong panahong iyon. Sa pagbabalik ng *I-Witness team* ano kaya ang daratnan nila? Kasama ang 20 sundalo ng Philippine Army, susubukan nilang hanapin si Rahima, ang noo'y pinakamatalinong bata ng Datu Ariman Guro *Elementary School* at si Fahad, ang batang panay ang absent dahil sa rido. Ano kaya ang naging

kapalaran nila? Dumating na kaya ang tulong na hinihintay ng mga guro at estudyante ng paaralan?

Ilang administrasyon na rin ang dumaan at ang bawat isa, nangangako na lalong pag-iigtingin ang kalidad ng edukasyon sa bansa. Ano na nga ba ang estado ng edukasyon sa Pilipinas? Naibibigay ba ng pamahalaan ang antas ng edukasyon na kailangan ng mga batang Pilipino ngayon?

“Manoro” (Ang Guro)

(SamahanNgMgaSolidNaMagAaraNgFilipino · Education 2013)

Si Jonalyn Ablong na siya mismong gumanap sa dokumentaryong pampelikula.

Ayon sa ulat, tinatayang halos anim na milyong Pilipino ang may suliranin ng “kamangmangan” o yaong *illiterate*. Karamihan sa kanila ay mga katutubo na tila nakalimutan na yata ng pamahalaan. Tandaan, sila ang isa sa mga unang nagpasimula ng ating kabihasnan at kung anong klase at pamamaraan ng pamumuhay mayroon tayo ngayon. Tunay ngang ito ay isang realisasyon at pagkamulat para sa ating lahat. Hunyo taong 1991, isang malaking trahedya ang naganap sa Pilipinas, ang pagsabog ng matagal nang nananahimik na Bulkang Pinatubo sa bahagi ng Zambales at Pampanga, gumimbal ang pangyayaring ito sa sa buong daigdig dahil maging ang klima ng daigdig at ilan sa mga bansa nito ay naapektuhan. Ang mga katutubong Aeta ay napilitang bumaba ng mga kabundukan at nanirahan sa mga patag na lugar malapit sa kabayanan, kaya naman ito rin ang naging daan upang mabigyan sila ng pagkakataong makapag-aral sa mga paaralan na malapit dito.

EKSENA 1: Araw ng Pagtatapos (*Graduation Day*)

Sa paaralan at sa buong senaryo. Sa iba’t ibang reaksiyon ng mga tao. Araw ng *Graduation* sa Sapang Bato Elementary School sa Angeles City. Ito’y napakahalagang araw para sa mga katutubong Aeta na magtatapos ng elementarya. Isa na rito si Jonalyn Ablong. Hindi magkamayaw ang lahat. Maririnig ang ilang mga usap-usapan:

Babae 1: Dala mo ba ang *camera* mo?

Babae 2: Hindi eh, naisanla ko kahapon.

Ina 1 : Nasaan na si Jonalyn, magsisismula na ang seremonya.

Batang Babae : Kasama yata si Kulitis, nagme-*make-up*.

Ina 2 (nakangiti sa anak): Ang mga Sampaguita na ito ay para sa mga

gagraduate tulad mo, huwag kang mahiya. Bagay sa’yo ‘to. nakadaragdag

pa sa ingay ng paligid ang malalakas na hagulgol ng mga sanggol.

Samantala, muling maririnig ang ganitong mga usapan:

Estudyante 1 : Aalis na bukas si Kiray, mamasukan siyang katulong sa isang intsik sa bayan.

Estudyante 2: Gusto ni Jonalyn na makapaghayskul. Tuturuan niya rin kaming magbasa ngayong *summer* para makuha niya rin ang *scholarship* na gusto niya ngayong Hunyo.

Babae 1: Isa ka ba sa mga estudyante niya?

Babae 2: Oo, pati ang pamilya ko, lalo na ngayong Mayo, panahon ng eleksyon.

Pumila na si Jonalyn para sa martsa, nakangiti, nagmamasid-masid sa paligid. Nagsimula na ang *teacher-emcee* na magpakilala ng mga panauhin. Binanggit ang isa sa mga tanyag na linya: *What you sow, is what you reap*. Masaya ang buong paligid, ngunit magulo rin. Sa isang bahagi ng paaralan ay may maliliit na batang naghaharutan at nag-aaway. Sa isang mensaheng nakadikit sa dingding.

“Bawat *Graduate*, Bayani, at Marangal na Pilipino.”

Picture-taking time na, biglang nagtanong ang kanilang guro.

Guro : Dapat labing-anim kayo, nasaan si Pikoy?

Estudyante: Wala po siya, nagpatuli po kasi kahapon. (Sabay ngumiti na ang mga estudyante para sa lahat ng kanilang mga *picture-taking*. Natapos na ang masayang *graduation*.)

Paghahambing ng Dokumentaryong ‘Paaralan ni Juan’ at ‘Manoro’

Karagdagang Gawain

Panuto: Magsaliksik ng iba pang dokumentaryo na hindi pa natin natalakay o napag-aralan at pakinggan/basahin mo ito. Alamin mo kung ano ang pagkakatulad nito sa mga dokumentaryong iyong pinag-aralan. Maaaring mag-akses sa *internet* o manood sa *Youtube*.

Binabati kita kaibigan dahil natapos mo ang lahat ng pagsubok sa ating paglalakbay.

Nakatitiyak akong naging masaya ka sa ating paglalakbay, asahan mong sasamahan pa rin kita sa susunod na modyul.

Sa muli, ito ang iyong kaibigang si Kokoy. Paalam!

Susi sa Pagwawasto

Subukin:

1. Maynila
2. problema
3. pag-iisip
4. magpalaboy
5. kutyain
6. ikinadena
7. apatnapu't pito
8. kapatid
9. sariling pamilya
10. maalagaan

Isaisip:

1. pampelikula
2. impormasyon
3. maghikayat
4. kaisipan
5. telebisyon
6. komprehensibo
7. kultura
8. lipunan
9. buhay
10. pelikula

Balikan:

1. (Tanggapin ang sagot ng bata.) Oo/opo kung nakapanood na siya na may hawig sa kanyang karanasan at wala, kung hindi pa.
2. Sa telebisyon, sa pahayagan
3. Opo, channel 7

Tuklasin:

1. Dokumentaryong Pampelikula at Pantelebisyon
2. (Tanggapin ang sagot ng bata)

Pagyamanin:

(Tanggapin ang sagot na may kaugnayan sa dokumentaryo.)

Isagawa:

(Tanggapin ang sagot na may kaugnayan sa dokumentaryo.)

Tayahin:

(Tanggapin ang sagot na may kaugnayan sa dokumentaryo.)

Sanggunian

Most Essential Learning Competencies (MELCS), 2020. F5PD- IVe-j-18, F5PN-IV-g-h-23 p. 164

David, Kara. 2018. "'Bilanggo Ng Isipan,' Dokumentaryo Ni Kara David Ngayong Sabado Sa I-Witness". *GMA News Online*. <https://www.gmanetwork.com/news/publicaffairs/iwitness/662929/bilanggo-ng-isipan-dokumentaryo-ni-kara-david-ngayong-sabado-sa-i-witness/story/>.

"Dokumentaryong Pampelikula". 2017. *FILIPINO MATUTO*. Accessed April 17, 2021. <https://filipinomatuto.wordpress.com/2017/02/03/dokumentaryong-pampelikula/>.

David, Kara. 2018. "'Pag-Asa Sa Pagbasa,' Dokumentaryo Ni Kara David Ngayong Sabado Sa I-Witness". *GMA News Online*. <https://www.gmanetwork.com/news/publicaffairs/iwitness/665912/pag-asa-sa-pagbasa-dokumentaryo-ni-kara-david-ngayong-sabado-sa-i-witness/story/>.

Aguinaldo, Sandra. 2018. "'Ang Unang Maestra,' Dokumentaryo Ni Sandra Aguinaldo, Ngayong Sabado Sa 'I-Witness'". *GMA News Online*. <https://www.gmanetwork.com/news/publicaffairs/iwitness/671700/ang-unang-maestra-dokumentaryo-ni-sandra-aguinaldo-ngayong-sabado-sa-i-witness/story/>.

Aguinaldo, Sandra. 2019. "I-Witness Anniversary Special 'Paaralan Ni Juan' By Sandra Aguinaldo Airs This Saturday". *Gmanetwork.Com*. <https://www.gmanetwork.com/entertainment/showbiznews/news/56701/i-witness-anniversary-specialpaaralan-ni-juan-by-sandra-aguinaldo-air-this-saturday/story>.

SamahanNgMgaSolidNaMagAaralNgFilipino · Education. 2013. "Alam Mo Na Ba?". *Facebook.Com*. <https://www.facebook.com/SamahanNgMgaSolidNaMagAaralNgFilipino/posts/ma-noro-ang-guro-si-jonalyn-ablong-na-siya-mismong-gumanap-sa-dokumentaryong-pamp/376820655787347/>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Filipino

Ikaapat na Markahan – Modyul 5
Nakasusulat ng Iskrip para sa
***Radio Broadcasting* at Teleradyo**
at Nakagagamit ng mga Bagong
Natutuhang Salita sa Paggawa ng
Sariling Komposisyon

**Filipino– Ikalimang Baitang
Alternative Delivery Mode**

**Ikaapat na Markahan – Modyul 5: Nakasusulat ng Iskrip para sa *Radio Broadcasting* at Teleradyo at Nakagagamit ng mga Bagong Natutuhang Salita sa Paggawa ng Sariling Komposisyon
Unang Edisyon, 2020**

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o *brand name*, tatak o *trademark*, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa aklat na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa aklat na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis-Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Rhina D. Chan	
Editor:	Omar O. Ty	
Tagasuri:	Julito E. Lagrimas	
Tagaguhit:	Jessil N. Nolasco	
Tagalapat:	Beatrice A. Olmedo, Argie L. Ty, Niño D. Jacobe	
Tagapamahala:	Ramir B. Uytico	
	Arnulfo M. Balane	Rosemarie Guino
	Joy Bihag	Ryan Tiu
	Gorgonio G. Diaz Jr.	Crista Joy A. Torbila
	Alex B. Rejuso	Isagani E. Licas
	Lucila R. Balondo	Elvira R. Ribo
	Julito E. Lagrimas	Beatrice A. Olmedo

Inilimbag sa Pilipinas ng Department of Education – Region VIII

Office Address: Government Center, Candahug, Palo, Leyte
(053) 832-2997

E-mail Address: region8@deped.gov.ph

Filipino

Ikaapat na Markahan – Modyul 5
Nakasusulat ng Iskrip para sa
***Radio Broadcasting* at Teleradyo**
at Nakagagamit ng mga Bagong
Natutuhang Salita sa Paggawa ng
Sariling Komposisyon

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Aralin

1

Pagsulat ng Iskrip para sa *Radio Broadcasting* at Teleradyo at Paggamit ng mga Bagong Natutuhang Salita sa Paggawa ng Sariling Komposisyon

Alamin

Malugod na pagbati kaibigan dahil naitawid mo nang matagumpay ang Modyul 4. Naririto na tayo ngayon sa Modyul 5. Muli, ako si Kokoy ang makakasama mo upang gabayan ka.

Ang modyul na ito ay sadyang inihanda para sa iyo upang gabayan ka tungo sa isang mabisang pagkatuto. Naglalaman ito ng iba't ibang gawaing pagkatuto sa bagong aralin.

Sa pagtatapos ng modyul na ito, ikaw ay inaasahang makasusulat ng iskrip para sa *Radio Broadcasting* at Teleradyo gamit ang mga bagong natutuhang salita.

Nakahanda ka na ba?

Subukin

Ang sumusunod na gawain ay ang panimulang pagtataya na susukat sa lawak ng iyong kaalaman sa bagong aralin.

Gawain 1: *Guessing Game*

Panuto: Kilalanin at tukuyin kung sinong *news anchor* ang nagsabi ng sumusunod na linya? Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

- “Di kita tatantanan!”
- “Magandang gabi bayan!”
- “SOCO!”
- “Handa na ba kayo?”
- “Ang buhay ay *weather*, *weather* lang!”

Gawain 2

Panuto: Basahin at unawain mo ang tinutukoy sa bawat bilang sa **Hanay A**. Hanapin mo ang tamang sagot nito sa **Hanay B**. Isulat ang titik lamang ng iyong napiling sagot sa iyong kuwaderno.

A

1. Ito ay isang nakasulat na materyal na nagpapakita ng mga diyalogong binabasa ng tagapagbalita. Mahalaga ito sa pagbabalita upang maging maayos, malinaw, at organisadong maiparating sa mga tagapakinig ang balita.
2. Ito ay isang teknolohiya na pinahihintulutan ang pagpapadala ng mga hudyat sa pamamagitan ng *modulation* ng *electromagnetic waves* na may *frequency* na mas mababa kaysa liwanag

B

- a. *broadcaster*
- b. tagapakinig

3. Ito ay isang organisasyon o isang tao na naghahatid ng mga programa o impormasyon sa radyo o sa telebisyon. c. iskrip
4. Taong nakikinig sa isang programa ng isang istasyon ng radio (*radio station*). d. radyo
5. Ito ay isang impormasyon o ulat tungkol sa mga pangyayaring naganap kamakailan lamang, nagaganap sa kasalukuyan, at magaganap pa lamang. e. balita
f. teleradyo

Kumusta ka na? Nakahanda ka na ba sa mga hamon ng bagong aralin? Nakasisiguro akong magugustuhan mo ang paksa na ating tatalakayin.

Nakasali ka na ba sa isang *Radio Broadcasting* sa inyong paaralan? May iskrip ba kayong binabasa? Paano isinusulat ang iskrip?

Ang mga gawain sa modyul na ito ay makatutulong nang malaki upang matutuhan mo ang paggawa ng iskrip sa *Radio Broadcasting* at Teleradyo gamit ang mga bagong natutuhang salita.

Maraming paraan ang gagawin kung paano magawa o maisulat ang isang iskrip. Gusto mong malaman? Pero bago ang lahat, gagawin mo muna ang sumusunod na gawain.

Handa ka na ba? Halina't simulan mo na!

Balikan

Panuto: Basahin nang mabuti ang sumusunod na pahayag. Lagyan ng ★ kung ito ay nararapat gawin ng isang *broadcaster* o tagapagbalita at ➤ kung hindi dapat gawin.

- _____ 1. Ang isang tagapagbalita o *broadcaster* ay dapat may iskrip na gagawin sa isang programa sa radyo.
- _____ 2. Ang tagapagbalita ay hindi na kailangang alamin ang tamang oras ng kaniyang programa sa radyo kung kailan siya magsisimula at magtatapos.
- _____ 3. Kapag ang isang salita ay binilugan sa iskrip ng tagapagbalita ito ay nangangahulugang hindi dapat basahin.
- _____ 4. Ang mga itinatampok na balita at istorya ay dapat bago at makabuluhan para sa araw na iyon.
- _____ 5. Ang tono ng pananalita ng isang *broadcaster* ay parang nakikipag-usap at dapat ay mahinahon.

Tuklasin

Halina't basahin ang sumusunod na iskrip para sa radyo. Unawain mong mabuti kung papaano ito sinulat.

Panuto: Basahin mo ang iskrip na ito para sa radyo. Unawain mong mabuti kung papaano sinulat ito.

97.1 MSC FM

Local loud and Proud

Pamagat ng Programa: **Radyo Balita Ngayon**

Uri ng Programa: Balita

Oras ng *Airing*: 11:30 a.m.-12:30 p.m.

Hosts / Scripwriters: Nasra S. Saez/Nash

1. *Station I.D.: Msc Fm 97.1 Song*
2. *Program I.D. Radyo Balita ngayon Song*
3. **Host 1:** Naririto naman po ang Radyo
4. balita ngayon upang maghatid ng mga
5. sariwa at maiinit na balita ngayong
6. tanghali.
7. **Host 1:** Nakalipat na ng tirahan ang
8. magkapatid na sina Farida at Faisal. Sila
9. ngayon ay pumapasok na sa isang
10. pampublikong paaralan na
11. matagpuan sa kanilang bagong
12. pamayanan.
13. Sa pakikipanayam sa kanila, sinabi ng
14. dalawa na nahihirapan sila ng mga
15. unang araw nila sa kanilang paaralan
16. dahil nga sa kakaiba ang kanilang
17. kasuotan sa mga mag-aaral sa paaralan
18. gayundin ang kanilang salita at
19. paniniwala. Noong una walang
20. gustong makipaglaro, makipag-usap
21. sa kanila. Isa pa, talo ang ibang mag-aaral sa
22. kanila dahil sa mga naririnig nilang
23. mga balita tungkol sa ginagawa ng
24. ibang mga muslim at ang mga
25. pangyayari sa lugar na kanilang
26. pinanggalingan. Ngunit matapos
27. nilang mapakinggan ang tungkol sa
28. kanilang paniniwalang *Islam* at kung
29. paano nila isinasabuhay ang mga
30. pangaral ni *Allah*, unti-unting
31. nagbago ng pakikitungo sa kanila ang
32. mga kaklase. Nag-umpisa
33. ang lahat sa paaralan, ngayon may
34. kasabay na sila sa paglalakad papunta
35. sa paaralan at pauwi sa kanilang
36. bagong tirahan. Muli na naming
37. pinatunayan na sa pamamagitan ng

38. edukasyon makakamtan natin ang
39. pagkakaisa kahit magkakaiba-iba tayo
40. paniniwala.
50. **Host 1:** Oras po natin, alas-onse
51. singkuwenta na po. Ang mga
52. balitang itinampok sa araw na ito ay mula sa
53. Radyo Balita Ngayon,
54. maaasahan at walang sinomang
55. kinikilingan. Muli magandang
56. tanghali.
57. *cut to:*
58. **insert cbb station I.D. Msc FM Song**

Binasa mo bang mabuti ang iskrip?
 Naunawaan mo ba ito?
 Ano ang iyong nadama pagkatapos mong
 mabasa ang iskrip?
 Paano ba ito sinulat? Magagawa mo ba ito?
 Kaya mo ito?

Suriin

Ang binasa mo kani-kanina lang ay isang **iskrip**. Ang **iskrip** para sa *broadcasting* o teleradyo ay isang manuskrito ng gagawin ng isang *announcer* o tagapagbalita sa isang programa o radyo, maging berbal man, o di berbal na kilos.

Ang **berbal na kilos** ay may kaugnayan sa pagkilos o sa pagsasalita. Samantalang ang **di berbal na kilos o aksiyon** ay nakatuon sa kilos o galaw ng katawan at mga bahagi nito. Halimbawa nito ay ang pagtango, pag-iling, tono ng boses, iba't ibang ekspresyon sa mukha (pagkunot ng noo, pagtaas ng kilay o mga kilay, at iba pa), pag-*thumbs-up*, at iba pang kilos ng katawan.

Ang **Iskrip** ay ang nagsasabi kung ano ang gagawin, ano ang sasabihin at kailan.

Ang **Radio Broadcasting** ay isang pamamaraan ng pagsahimpapawid ng mga impormasyon o balita sa pamamagitan ng paggamit ng *waves* sa pamamagitan ng paggamit ng radyo. Ang layunin nito ay ang pagpapalaganap ng impormasyon sa mas nakakaraming makikinig.

Ang **Teleradyo** naman ay tumutukoy sa isang **channel** ng isang istasyon ng radyo. Karaniwang naghahatid ito ng mahahalagang balita tungkol sa mga pang

araw-araw na kaganapan sa ating lipunan, at madalas ay may mga programa para sa publiko.

Sa binasa mong iskrip nalaman mo na may mga bagay na dapat isaalang-alang sa pagsulat ng iskrip sa *radio broadcasting* o teleradyo.

1. Kailangan tama o eksakto sa oras ang iskrip
2. Ang kinakailangang diyalogo ay maikli subalit akma o may wastong impormasyon upang maihatid sa mga nakikinig ang mensahe.

Nalaman mo rin na may mga hakbang na dapat isaalang-alang upang makapagsulat ng iskrip sa *radio broadcasting* o teleradyo.

Narito ang mga hakbang:

1. Gumamit ng maliit na titik sa pagsulat ng diyalogo. Ito ay palatandaan sa diyalogo ng iskrip ng programang panradyo.

10	MSC	:	THEME INTRO UP & OUT...BIZ BIRDS...
11	PEDRO	:	Yna, anak, pumunta ka ng Catarman.
12	YNA	:	Pupunta po ako ng Catarman? Bakit may
13			problema po ba, Papa, ang negosyo
14			natin doon?

2. Isulat sa malalaking titik ang musika, epektong pantunog, at emosyonal na reaksiyon ng mga tauhan upang mas madaling makita ng mga tagapagsalita kung anong uri ng musika o pantunog ang gagamitin kapag ito ay ginagawa na.

11	YNA	:	(GULAT) Ano?! Bakit ibenenta ni Mama?
12			E sasakyan ko iyon! Si Papa di ba inawat si
13			Mama?
14	LINO	:	(LAUGHS) Kailan ba umubra si Papa kay
15			Mama? Kailan mob a nakitang nasunod
16			si Papa? Di ba palagi namang si Mama
17			ang nasusunod. Kaya sori ka na lang.
18			Inday Yna!
19	MSC	:	BRIDGE...SFX...PIER HARBOR IN MANILA

3. Guhitan ang SFX (*Sound Effects*) at ang MSC (*Music*) para mas madaling makita ulit kung anong uri ng musika o *sound effects* ang gagamitin.

10	MSC	:	THEME INTRO UP & OUT...BIZ BIRDS...
11	PEDRO	:	Yna, anak, pumunta ka ng Catarman.
12	YNA	:	Pupunta po ako ng Catarman? Bakit may
13			problema po ba, Papa, ang negosyo
14			natin doon?

4. Hindi lamang ipinakikita ang paggamit ng musika at epektong pantunog kundi kailangan ding ipakita kung paano gagamitin ito. Kailangang bang naka-*fade under* ang musika habang nagsasalita ang tauhan o naka-*fade over*? Ito ang tinatawag natin na pagbaba at paglakas ng tunog o ang sinasabi nating *music* o *sound effects*.

29	PEDRO	:	(FADES IN) Ano ka na naman Juana, tigilan
30			mo ang anak mo. Huwag mo nang sermunan.
31	JUANA	:	(FADES IN) O, ayan ka na naman! Magsama
32			nga talaga kayong mag-ama, parehong matigas
33			ang ulo!
34			BRIDGE

5. Kailangan may dalawang espasyo (*double space*) pagkatapos ng bawat linya. Sa pamamagitan ng *double spacing* ay magiging madali para sa mga tauhan ang pagbasa ng iskrip upang maiwasan ang pagkakamali.

10	MSC	:	THEME INTRO UP & OUT...BIZ BIRDS...	} 2.0
11	PEDRO	:	Yna, anak, pumunta ka ng Catarman.	
12	YNA	:	Pupunta po ako ng Catarman? Bakit may	
13			problema po ba, Papa, ang negosyo	
14			natin doon?	

6. Lagyan ng numero ang bawat linya. Ilagay ito sa kaliwang bahagi para maging madali ang pagwawasto kapag nagrerekording.

10	MSC	:	THEME INTRO UP & OUT...BIZ BIRDS...
11	PEDRO	:	Yna, anak, pumunta ka ng Catarman.
12	YNA	:	Pupunta po ako ng Catarman? Bakit may
13			problema po ba, Papa, ang negosyo
14			natin doon?

7. Ang mga emosyonal na reaksiyon o tagubilin ay kailangang isulat sa malalaking titik. Gagamitin lamang ang mga ito upang ipabatid kung paano sasabihin ang linya o diyalogo ng mga tauhan. Ilagay ang mga ito sa loob ng *parenthesis* o panaklong at isulat sa malaking titik. Ang mga ito ay magsisilbing gabay o giya ng mga tagapagsalita upang magkaroon sila ng tamang emosyon o tamang reaksiyon doon sa mga linya o diyalogo na kanilang babasahin.

11	YNA	:	(GULAT) Ano?! Bakit ibenenta ni Mama?
12			E sasakyan ko iyon! Si Papa di ba inawat si
13			Mama?
14	LINO	:	(LAUGHS) Kailan ba umubra si Papa kay
15			Mama? Kailan mo ba nakitang nasunod
16			si Papa? Di ba palagi namang si Mama
17			ang nasusunod. Kaya sori ka na lang.
18			Inday Yna!
19	MSC	:	BRIDGE...SFX...PIER HARBOR IN MANILA...

8. Gumamit ng terminong madaling maintindihan sa pagbibigay ng indikasyon kung sino ang nagsasalita at anong uri ng tinig ang maririnig. Madaling maintindihan ng tagapakinig at ng mga taong gagamit ng iskrip kung isusulat ang mga pangalan ng mga taong nagsasalita.

10	MSC	:	THEME INTRO UP & OUT...BIZ BIRDS...
11	PEDRO	:	Yna, anak, pumunta ka ng Catarman.
12	YNA	:	Pupunta po ako ng Catarman? Bakit may
13			problema po ba, Papa, ang negosyo
14			natin doon?

9. Maglagay ng tutuldok o kolon pagkatapos isulat ang pangalan ng tauhang magsasalita o pagkatapos isulat ang SFX o MSC. Sa pamamagitan ng mga kolon ay magiging organisado ang gagamiting iskrip.

10	MSC	:	THEME INTRO UP & OUT...BIZ BIRDS...
11	PEDRO	:	Yna, anak, pumunta ka ng Catarman.
12	YNA	:	Pupunta po ako ng Catarman? Bakit may
13			problema po ba, Papa, ang negosyo
14			natin doon?

10. Sa panibagong pahina ng iskrip, umpisahan ang paglalagay ng numero sa bawat bilang. Makikita sa lawaran ang unang pahina at ikalawang pahina na may numero sa kaliwang bahagi ng linya, mahalaga ito upang mapadali ang pagwawasto.

unang pahina

↓

1

2

3

4

iklawang pahina

↓

1

2

3

4

JUANA:

(GALIT) Ayan na nga ang sinasabi ko. Sobrang tigas

kasi ng ulo mo, babae

PEDRO:

(FADES IN) O, ano k aba naman Juana, tigilan mo

na ang anak mo. Wag mo ng sermunan.

Makikita ninyo ang mga halimbawa ng iskrip sa bawat hakbang ng mga nabanggit na mga tuntunin. Ang mga ito ay nakasunod sa pormat ng iskrip na tinalakay natin. Kapag ganito ang gagawin mong pormat ng iskrip tiyak na magiging mabisa at epektibo ang iskrip ng programang panradyo na gagawin mo.

Nakuha mo ba? Tandaan, ang iskrip na panteleradyo ay dapat husto sa oras. Ang mga diyalogo ay dapat maikli subalit akma o may wastong impormasyon upang maihatid sa mga nakikinig ang mensahe. At higit sa lahat, upang makagawa o makasulat ng isang wasto at maayos na iskrip na panteleradyo, dapat sundin ang ibinigay na mga hakbang sa paggawa o pagsulat nito.

Sa tingin mo ikaw ba ay marunong ng gumawa ng iskrip ng isang programang panradyo gamit ang pormat na pinag-aralan natin ngayon? Kung ganoon magaling!

Sa paggawa ng iskrip, maaari ring gumamit ng mga bagong salitang natutuhan. Ito ang mga salita ng taon, mga salitang bagong imbento, salitang bagong hiram mula sa katutubo, o banyagang wika, lumang salita ngunit may bagong kahulugan, o patay na salitang muling binuhay – gaya ng *Dengvaxia*, dilawan, *fake news*, *federalism*, *foodie*, *quo warranto*, resibo, tokhang, *train*, *troll*, huweteng, *lowbat*, *miss call*, *jejemon*, wangwang, *selfie*, lodi, at iba pa.

Maririnig natin ang ganitong mga usap-usapan: “Huwag kang makinig diyan, *fake news* iyan!”, “Kumitil ng maraming buhay ang *Dengvaxia*.”, “Sang-ayon ka ba sa paglilipat ng pamahalaan sa *federalism*?”, “Masyadong *lowbat* na ang katawan sa sobrang trabaho.” Ito ang karaniwang naririnig natin saan mang sulok ng ating bansa.

Dapat ba itong pairalin? Pero sa henerasyon natin ngayon, hindi maiiwasan ang pag-usbong ng ganitong mga salita. Maaaring may mabuti at may masamang epekto ang mga ito sa tao, lalong-lalo na sa mga may murang edad. Kung hindi maiiwasan, nasa midya na at edukasyon ang kontrol, kung kailan, saan, paano, at sino ang gagamit ng mga salitang ito.

Sa paggawa ng komposisyon, maaaring gumamit ang mga bata ng mga bagong salitang natutuhan kung ito ay tama, angkop sa temang kanyang sinusulat at hindi makasisira ng *moral* ng mga mambabasa. Ibig sabihin, ang guro na ang magbibigay ng pamantayan sa mga gagamiting salita sa komposisyon ng mga bata.

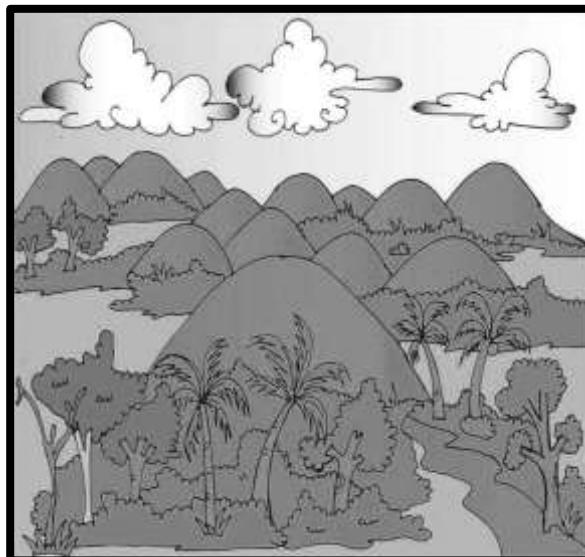
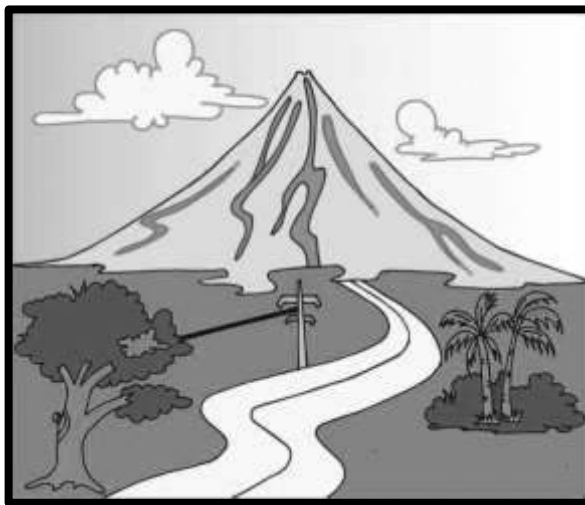
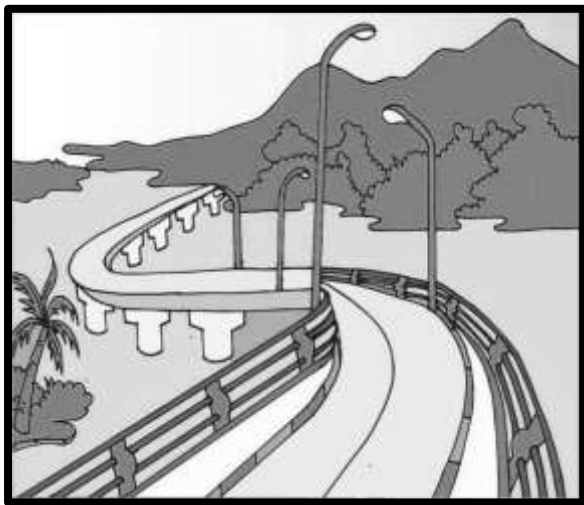

Pagyamanin

Ngayong batid mo na ang mga impormasyon tungkol sa ating aralin, maaari mo nang sagutan ang sumusunod na gawain.

Tingnan ang mga larawan ng magagandang tanawin sa ating bansa.

Orihinal na iginuhit ni: Jessil N. Nolasco, Division Illustrator

Panuto: Pumili ng isang larawang gusto mo. Paano mo ipakikilala sa ibang tao ang inyong napiling magandang tanawin?

Gumawa ng iskrip at isulat ito sa isang kartolina. Ang iskrip ay kailangang nasa anyo ng mga pangungusap na nagtataglay ng mahahalagang impormasyon mula sa

napiling larawan tulad ng kasaysayan, lugar kung saan makikita ang kagandahan nito, at iba pa. Ibalita mo ito sa miyembro ng iyong pamilya na parang nagbabalita sa radyo.

Rubrik sa Pagsulat ng Iskrip

Mga Pamantayan	Napakahu say	Mahusa y	Katamtama ng Husay	Hindi Gaanong Mahusay	Nangangailan gan pa ng Pagpapahusa y	K A B U U A N
	5	4	3	2	1	
a. Pagkamalikhain						
b. Ayos ng pagkakasulat ng iskrip (Teknikalidad)						
c. Lalim/kabuluhan ng mga impormasyon (Impormatibo)						
d. Daloy ng pagtalakay sa paksa (Organisasyon)						
e. Gamit ng wika (Gramatika)						

21 – 25 Napakahusay

16 – 20 Mahusay

11 – 15 Katamtamang Husay

6 – 10 Hindi Mahusay

1 – 5 Nangangailangan pa ng Pagpapahusay

Isaisip

Mahusay ang ipinakita mong pagsagot sa mga gawain! Ngayon naman ay subukan mong gawin ito.

A. Punan ang sumusunod na talahanayan.

Ano Ang Iyong Mga Natutuhan?	Gaano Ito Kahalaga?

B. Kompletuhin ang sumusunod na pahayag.

Mahalagang matutuhan ang paggamit ng tamang oras at tamang mensahe sa *radio broadcasting* o teleradyo upang...

Isagawa

Natutuwa ako kaibigan kasi malapit mo nang matapos ang mga gawain sa araling ito. At ako'y nasisiyahan dahil sa marami ka na rin natutuhan. Subukan mo pang gawin ang gawaing ito.

Gawin mo

Panuto: Ayusin nang sunod-sunod ang mga pangyayari sa ibaba upang makabuo ng isang magandang balita. Gawin ito sa sagutang papel.

Liga ng Basketbol

Nagsimula noong Linggo ang liga ng basketbol sa Palmera, *Phase I, II, III at IV.*

Sinimulan ang laro sa ganap na ika-3 ng hapon.

Isang paradang nilahukan ng lahat ng manlalaro ang nagbukas ng liga.

Panauhing pandangal ang alkalde ng lungsod.

Nanalo sa pagandahan ng uniporme ang Koponang Asit.

Masayang-masaya ang mga nanonood sa basketbol tuwing Sabado at Linggo ng gabi.

Rubrik sa Pagsulat ng Balita

	5	4	3	2	1
NILALAMAN ➤ Sumasagot sa tanong na Ano, Sino, Kailan, Bakit at Paano					
BALARILA ➤ Wastong gamit ng wika (balarila, baybay, bantas)					
HIKAYAT ➤ Nagtataglay ng katangiang kawilihan, wasto, walang pinapanigan					

5 – Pinakamahusay

4 – Mahusay

3 – Katanggap-tanggap

2 – Mapaghuhusay pa

1 – Nangangailangan pa ng mga pantulong na pagsasanay

Tayahin

Binabati kita kaibigan sa iyong kagalingan sa pagsunod sa mga panuto sa lahat ng gawain. Upang lubos mong maunawaan ang ating aralin, gawin mo ang panapos na pagtataya.

Panuto: Gumawa ng iskrip ng pagbabalitang panradyo o teleradyo tungkol sa tamang paraan ng pag-aalaga ng katawan ngayong panahon ng pandemya.

Gumamit ng mga bagong natutuhang salita sa gagawin mong iskrip tulad ng sumusunod:

- **forever** – ibig sabihin habang buhay
- **beast mode** – malahalimaw na enerhiya na ipinamalas ng tao
- **ninja moves** – magaling, mabilis, madiskarte, at kalimita'y tahimik na pagkilos
- **lowbat** – pagod o wala ng lakas
- **miscol** – (*missed call*) isang tawag na hindi natanggap ng tinawagan

Isulat ang iyong iskrip sa sagutang papel.

(Paalala: Dito ibabatay sa Rubrik sa Pagsulat ng Iskrip para sa *Broadcasting* ang iyong puntos para sa ginawa mong iskrip.)

Rubrik sa Pagsulat ng Iskrip para sa Broadcasting o Balitang Panradyo

	5	4	3	2	1
Pagbuo at pagsulat nang malinaw at maayos na iskrip ng isang balitang panradyo					
Pagsunod sa tamang pormat ng iskrip					
Pagsaliksik at paggamit ng iba't ibang sanggunian tungkol sa paksa					
Paggamit ng tamang gramatika at ng natutunang bagong mga salita					

5- Pinakamahusay

2- Mapaghuhusay pa

4- Mahusay

1- Nangangailangan pa ng mga pantulong na

3 – Katanggap-tanggap

pagsasanay

Karagdagang Gawain

Magaling! Mahusay ang ginawa mo kaibigan! Nagawa mo lahat ang mga gawain at naunawaan mo ang ating paksa! Ito na ang huling gawain para sa modyul na ito.

Panuto: Makinig sa radyo o telebisyon ng isang ulat tungkol sa kalagayan ng panahon. Magtala ng mga bagong salita na maririnig mo mismo sa ulat panahon, kung mayroon man, at kung papaano ginamit at ano ang kaukulang kahulugan nito sa konteksto ng balita. Isulat ang ulat sa inyong kuwaderno. Sundin ang sumusunod na hakbang:

1. Pakinggan ang balita.
2. Isulat ang pamagat, ang pangunahing ideya, o paksa sa unang pangungusap.
3. Sundan ito ng mga pangungusap na nagsasaad ng detalye; at,
4. Iwasto ang isinulat bago ipasa.

Susi sa Pagwawasto

SUBUKIN (GAWAIN 1)

1. Mike Enriquez
2. Noli De Castro
3. Gus Abelgas
4. Korina Sanchez
5. Kim Atienza

GAWAIN 2

1. c
2. d
3. a
4. b
5. e

BALIKAN

1. ★
2. ☾
3. ★
4. ★
5. ★

PAGYAMANIN

Mag-iiba-iba ang sagot ng mga bata.

ISAISIP (GAWAIN A at B)

Mag-iiba-iba ang sagot ng mga bata

ISAGAWA

Liga ng Basketbol

Nagsimula noong Linggo ang liga ng basketbol sa Palmera, Phase I, II, III at IV. Sinimulan ang laro sa ganap na ika-3 ng hapon. Isang paradang nilahukan ng lahat ng manlalaro ang nagbukas ng liga. Panauhing pandangal ang alkalde ng lungsod. Nanalo sa pagandahan ng uniporme ang koponang Asit. Masayang-masaya ang mga nanood sa basketbol tuwing Sabado at Linggo.

TAYAHIN

Mag-iiba-iba ang sagot ng mga bata.

KARAGDAGANG GAWAIN

Iba –iba ang sagot ng mga bata depende sa kalagayan ng panahon.

Sanggunian

Agarrado, P.C., Francia, M.L., Guerrero, P.R. III, Gojo Cruz, J.R. (2016). *Alab Filipino*. Vibal Group, Inc.

Baisa, J.A., (2017). *Pinagyang pluma 8*. Phoenix Publishing House, Inc.

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqaad@deped.gov.ph * blr.lrpdp@deped.gov.ph

Filipino

Ikaapat na Markahan–Modyul 6: Pagtatanong Tungkol sa Impormasyong Inilathala sa Dayagram, Tsart, at Mapa Mula sa Aklat sa Pinili Batay sa Interes

Filipino – Ikalimang Baitang
Alternative Delivery Mode

Ika-apat na Markahan – Modyul 6: Pagtatanong Tungkol sa Impormasyong Inilahad sa Dayagram, Tsart, at Mapa Mula sa Aklat na Pinili Batay sa Interes Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa aklat na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa aklat na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Evelyn B. Galino	
Editor:	Esther O. dela Cruz Rose Ann B. Menieba	Julito E. Lagrimas
Tagasuri:	Sylvia D. Villanueva Eleonor G. Distrajo	Chinky F. Baculanta
Tagaguhit:	Ariel S. Bomitivo	
Tagalapat:	Beatrice A. Olmedo Niño D. Jacobe	Argie L. Ty,
Tagapamahala:	Ramir B. Uytico Joy Bihag Gorgonio G. Diaz Jr. Alex B. Rejuso Lucila R. Balondo Julito E. Lagrimas Teodorico C. Peliño Jr.	Arnulfo M. Balane Rosemarie Guino Crista Joy A. Torbila Isagani E. Licas Elvira R. Ribo Beatrice A. Olmedo Ryan Tiu

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Regional No. VIII

Office Address: Government Center, Cadahug, Palo, Leyte

Telefax: 053 – 832-2997

E-mail Address: region8@deped.gov.ph

Filipino

**Ikaapat na Markahan–Modyul 6:
Pagtatanong Tungkol sa
Impormasyong Inilahad sa
Dayagram, Tsart, at Mapa Mula
sa Aklat na Pinili
Batay sa Interes**

Paunang Salita

Ang *Self-Learning Module* o *SLM* na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang *SLM* na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng *SLM* na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Aralin

1

Pagtatanong Tungkol sa Impormasyong Inilahad sa Dayagram, Tsart, at Mapa Mula sa Aklat na Pinili Batay sa Interes

Alamin

Kumusta ka kaibigan? Narito akong muli ang kaibigan mong si Kokoy na umaasang magiging masayang muli ang ating paglalakbay tungo sa bagong aralin.

Pagkatapos pag-aralan ang modyul na ito inaasahang:

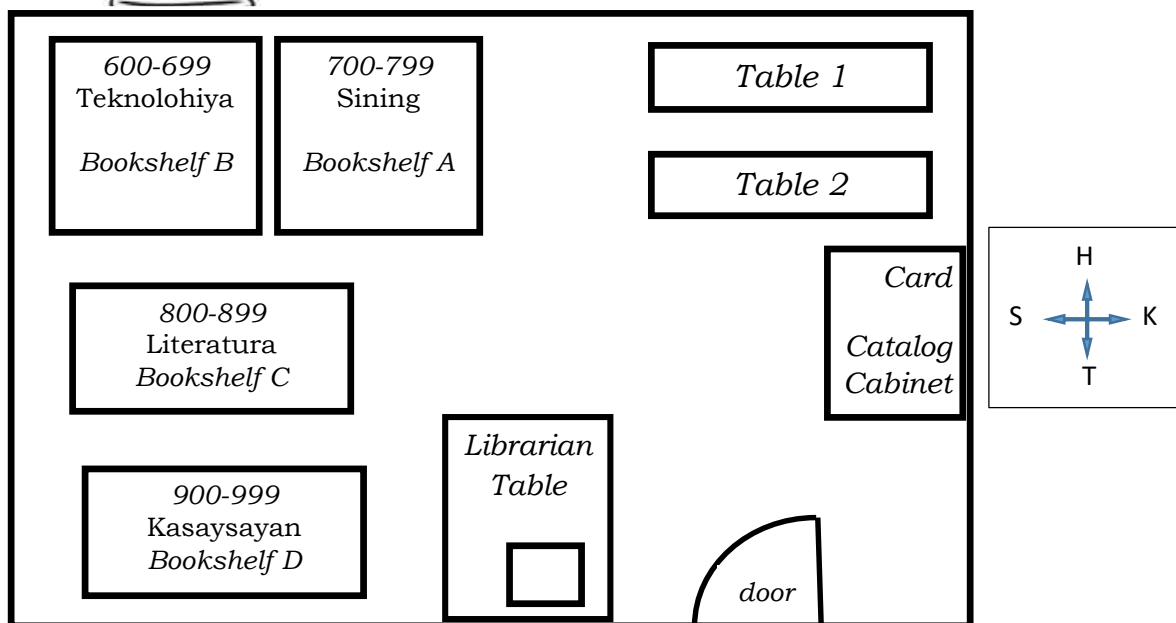
1. Makapagtatanong tungkol sa impormasyong inilahad sa dayagram, tsart, at mapa (F5PB-IV-j-20); at
2. Makapipili ng angkop na aklat batay sa interes (F5EP-IVj-12).

Subukin

Simulan na natin! Halika na at pag-aralan natin ang mapa ng silid-aklatan na nasa larawan. Magbalik-tanaw tayo sa mga bagay na nasa loob nito. Pagkatapos gawin natin ang mga gawain.

Gawain A: Magtala sa sagutang papel ng limang aklat ayon sa iyong interes na sa palagay mo nasa loob ng silid-aklatan na ito.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Gawain B: Batay sa mapa, gumawa ng limang tanong ukol dito. Gawin ito sa sagutang papel.

Halimbawa: Anong mga aklat ang nasa *Bookshelf C*?

Mga tanong

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

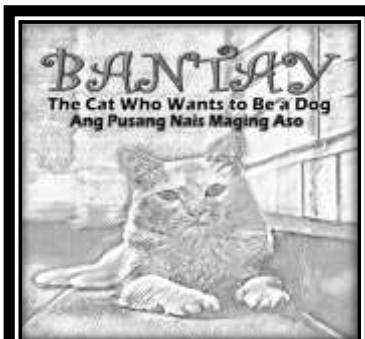

Balikan

Pag-aralang mabuti ang mga aklat na nasa ibaba. Ilan lamang ito sa mga napakaraming aklat-pambata na nailathala na. Alin sa mga ito ang iyong nagustuhan? Bakit?

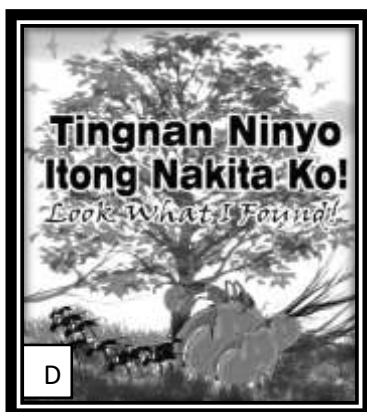
A

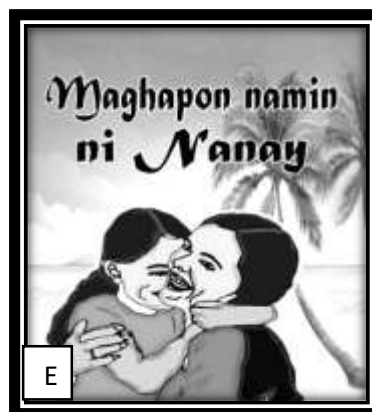
B

C

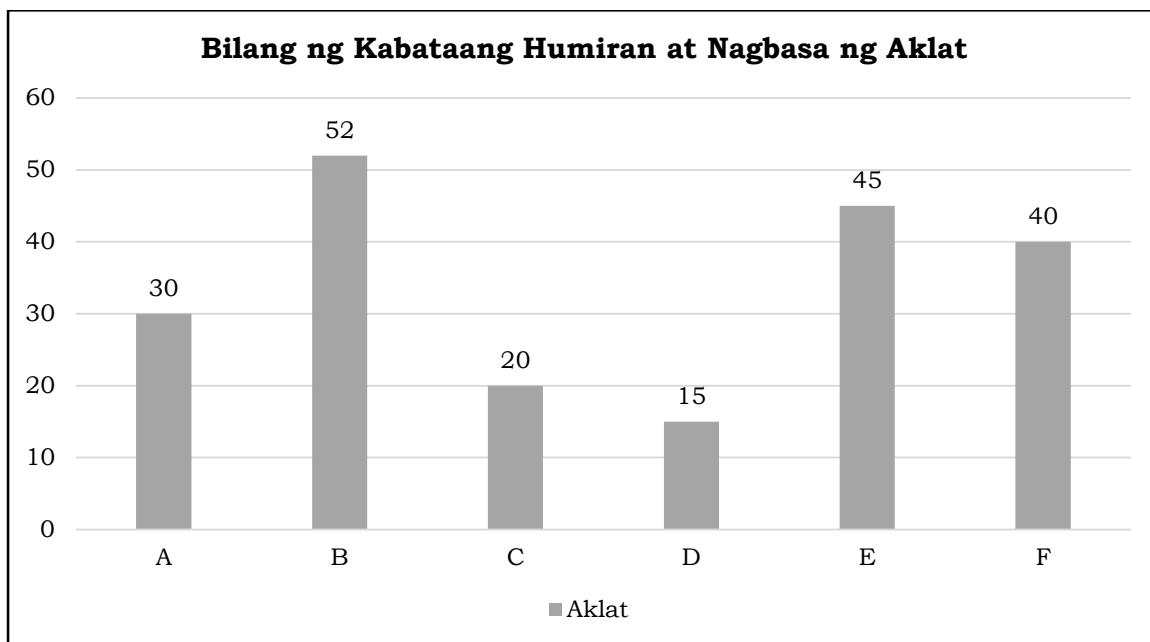
D

E

F

Narito ang grap na ginawa ng Silid-aklatan ng Barangay. Ipinakikita rito ang bilang ng kabataan na humiram at nagbasa ng mga aklat na nasa larawan. Mula sa mga datos ay makagagawa tayo ng mga tanong tungkol dito. Basahin ang kasunod na tanong.

Halimbawa:

Tanong: Tungkol saan ang grap?

Sagot: Bilang ng Kabataang Humiram at Nagbasa ng Aklat.

Ngayon, ikaw naman ang gumawa ng tanong tungkol sa mga datos na nasa grap.

Mga tanong:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Ang aklatan ay isang lugar na kinalalagyan ng iba't ibang uri ng aklat na ginagamit sa pag-aaral ng iba't ibang disiplina o larangan. Ang mga mag-aaral ay maraming pagkakataong pumasok dito para magsaliksik o maghanap ng mga kaalaman. Binubuklat nila ang mga aklat upang mahanap lamang ang mga kaalamang maaaring sagot sa mga tanong kaugnay sa paksa. Kaya dapat ang mga mag-aaral ay mayroong kakayahang pumili ng mga aklat batay sa kani-kanilang interes, nang sa ganoon ay walang maaksaya na *resources* o kayamanan tulad ng katalinuhan, pera, panahon, at lakas.

Ang mga grapikong larawan ay nagpapakita ng mga mahahalagang impormasyon na madaling maunawaan.

Madali mo bang nasagutan ang pagsasanay? Handa ka na talaga sa susunod nating gawain. Simulan mo na!

Tuklasin

Tara na at ipagpatuloy natin ang paglalakbay. Alam kong kayang-kaya mong sagutin ang pagsasanay na ito.

Gawain: Sagutin ang sumusunod na mga tanong. Piliin ang tamang sagot. Titik lamang ang isulat sa iyong sagutang papel.

1. Ano ang dapat taglayin ng isang aklat upang mapili?
  - A. mamahalin
  - B. may mga palamuti
  - C. binili sa *National Book Store*
  - D. ang pabalat ay kapansin-pansin

2. Sa pagpili ng aklat na babasahin, kaninong interes ang dapat isaalang-alang?
  - A. sa nauuso
  - B. kagustuhan ng tatay
  - C. kagustuhan ni titser
  - D. sariling interes ng magbabasa
3. Bakit kailangang nakapupukaw ng interes ang paksa ng isang aklat?
  - A. dahil mahirap basahin ang aklat
  - B. dahil matagal matapos ang pagbabasa
  - C. upang hindi mapagod ang magbabasa
  - D. upang magustuhan ng magbabasa
4. Anong grapikong larawan ang naglalahad ng mga pangalan at lokasyon ng mga lugar?
  - A. Dayagram
  - B. Grap
  - C. Mapa
  - D. Tsart
5. Bakit nakatutulong sa pag-unawa ng aralin ang mga grapikong larawan?
  - A. Dahil naiiba ito
  - B. Dahil kailangan ito sa aralin
  - C. Dahil nagpapaganda ito ng presentasyon ng aralin
  - D. Dahil nagtataglay ito ng mahahalagang impormasyon na madaling unawain

6-10. Narito ang tsart na ginamit ng mga hurado sa pagpili ng nanalo sa paligsahan sa pagandahan. Gumawa ng limang katanungan ukol dito. Gawin ito sa sagutang papel.

Mga Kalahok	Panukatan			
	Pang-akit sa Madla 30%	Pagpapalitan ng diwa at kaisipan 35%	Angking Talento 35%	Kabuoan 100%
Ang, Arianne	25	30	32	87
Aquino, Lanie	25	35	33	93 panalo
Moreno, Aida	30	25	25	80

Mga tanong:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Suriin

Nagawa mo ba nang maayos ang mga pagsasanay? Madali lang di ba? Ngayon naman basahin mo ang paliwanag upang lubos mong maunawaan ang ating aralin.

Mga Dapat Isaalang-alang sa Pagpili ng Aklat

1. May pabalat na kaakit-akit.
2. Madaling unawain at malinaw ang mga teksto.
3. Nakapupukaw interes ang paksa.
4. May kaugnayan sa aralin.
5. May bagong kaalamam o ideyang matututuhan.

Mga Larawan at Ilustrasyong Nakapaloob sa Aklat na Makatutulong sa Pag-aaral

Ang **mapa** ay isang kagamitan sa pag-aaral sa pag-alam ng pangalan at lokasyon ng mga lugar. Ginagamit ang pangunahin at pangalawang direksyon sa pagtukoy sa kinaroroonan ng mga lugar na bumubuo sa mapa.

Ang **tsart** ay isang kagamitan sa pagkatuto na naglalahad ng mga bagay-bagay na maaaring pag-ugnayin upang mabuo ang isang kaisipan.

Ang **dayagram** ay isang *drawing* na nagpapakita ng kaugnayan ng mga bahagi sa isang sistema.

Ang mapa, tsart, at dayagram ay mga grapikong larawan na nagpapakita ng iba't ibang mahahalagang impormasyon. Mula sa mga impormasyong makikita sa mga ito maaring makabuo ng mga katanungan.

Ang mga grapikong larawan ay nakatutulong sa pagpapalinaw ng mga detalyeng kailangan sa pag-unawa ng binasa. Ginagamit ito sa pagtatanong upang makaganyak sa pagsagot.

Pagyamanin

Alam kong handa ka na sa susunod pa nating gawain. Basahin mong mabuti ang mga panuto at tiyak na hindi ka mahihirapan sa pagsasagawa ng mga pagsasanay. Simulan mo na!

Gawain: Sipiin ang tsart sa sagutang papel. Piliin ang tatlong aklat na nais mo ayon sa iyong sariling interes. Isulat sa tapat ng napiling aklat ang pinakagusto, mas gusto, at gusto. Sa ibaba ng tsart, sumulat ng limang tanong tungkol dito.

Talaan ng mga Aklat Ayon sa Sariling Interes	
Diksyonaryo	
Alamat	
Paghahalaman	
Maikling Kuwento Katatakutan	
<i>Almanac</i>	

Mga tanong:

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Rubrik sa Paggawa ng Tanong

Pamantayan	Puntos
Nakasulat ng mga tanong na may tamang bantas	
Malinaw at naiintindihan ang tanong	
Nasasagot ang tanong ng mga datos sa tsart	
Kabuoang Puntos	
5 - Napakahusay	4 - Mahusay
2 - Di-gaanong mahusay	3 - Katamtaman ang husay
	1 - Kailangan ng pagsasanay

Isaisip

Alam kong marami ka nang natutuhan kaya siguradong kayang-kaya mong gawin ang susunod pang mga gawain. Magpatuloy tayo!

Gawain: Basahin nang may pag-unawa ang sumusunod na mga pangungusap. Isulat ang **Tama** kung totoo ang isinasaad ng pangungusap at **Mali** kung hindi totoo. Isulat ang sagot sa inyong sagutang papel.

- _____ 1. Ang mapa ay isang kagamitan sa pag-aaral sa pag-alam ng pangalan at lokasyon ng mga lugar o bagay.
- _____ 2. Ang mapa, tsart, at dayagram ay mga grapikong larawan na nagpapakita ng iba't ibang impormasyon na magagamit sa pagbuo ng mga tanong.
- _____ 3. Sa pagpili ng angkop na aklat, dapat ito'y ibatay sa sariling interes.
- _____ 4. Ang bagong kaalamam o ideyang matututuhan ay dapat isinasaalang- alang sa pagpili ng aklat.
- _____ 5. Ang pabalat ng aklat ay walang kinalaman sa pagkahilig ng mga bata sa mga aklat.

Isagawa

Alam kong mayroong silid-aklatan, mga aklat na nasa istante o di kaya'y abot-kamay lamang sa inyong bahay. Kung may nakita ka na, tara! Gawin na natin ang mga pagsasanay.

Gawain A: Pumili ka ng tatlong aklat na iyong nagugustuhan. Isulat sa sagutang papel ang pamagat at sa tapat nito ay magbigay ng dahilan kung bakit mo ito pinili.

1. _____ - _____
2. _____ - _____
3. _____ - _____

Gawain B: Humanap ng isang grapikong larawan mula sa iyong mga napiling aklat. Gumawa ng tatlong tanong mula doon.

1. _____
2. _____
3. _____

Rubrik sa Paggawa ng Tanong

Pamantayan	Puntos
Nakasulat ng mga tanong na may tamang bantas	
Malinaw at naiintindihan ang tanong	
Nasasagot ang tanong ng mga datos sa tsart	
Kabuoang Puntos	
5 - Napakahusay 4 - Mahusay 3 - Katamtaman ang husay 2 - Di-gaanong mahusay 1 - Kailangan ng pagsasanay	

Tayahin

Tagumpay! Binabati kita kaibigan. Naabot mo na ang huling gawain sa modyul na ito.

Karamihan sa mga batang katulad mo ay interesadong magbasa ng mga aklat tungkol sa alamat. Pag-aralan ang tsart tungkol dito at gawin ang kasunod na gawain.

Mga Alamat na Binasa ng mga Mag-aaral sa Ikalimang Baitang

Pamagat	Bilang ng Mga Nagbasa
Alamat ng Kalabaw	28
Alamat ng Pinya	97
Alamat ng Buwaya	10
Alamat ni Maria Makiling	104
Alamat ng Bulkang Mayon	148

Gawain: Tingnan ang tsart. Gumawa ng limang tanong tungkol dito.

Mga tanong:

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Rubrik sa Paggawa ng Tanong

Pamantayan	Puntos
Nakasulat ng mga tanong na may tamang bantas	
Malinaw at naiintindihan ang tanong	
Nasasagot ang tanong ng mga datos sa tsart	
Kabuoang Puntos	
5 - Napakahusay	4 - Mahusay
2 - Di-gaanong mahusay	1 - Kailangan ng pagsasanay

Susi sa Pagwawasto

Susi sa Pagwawasto

Subukin

(iba-iba ang sagot)

Balikan

(iba-iba ang sagot)

Tuklasin

1. D
2. D
3. D
4. C
5. D

Pagyamanin

(iba-iba ang sagot)

Isagawa

(iba-iba ang sagot)

1. Tama
2. Tama
3. Tama
4. Tama
5. Mali

Tayahin

(iba-iba ang sagot)

Sanggunian

Belen, Lydia S., Legaspi, Ruth L., Mindo, Dinah F. PhD, Alunio, Lydia P. PhD, *Ugnayan Wika at Pagbasa 6*, Quezon City, Vibal Publishing House, Inc., 20106

Gabuat, Maria P., Mercado, Michael M., Jose, Mary Dorothy dL., Boncan, Celestina P. PhD, Villan, Vicente C. PhD, *Araling Panlipunan 5 Pilipinas Bansang Malaya*, Quezon City, Vibal Group, Inc., 2016

Kennedy-Espina, Diana, Guinto, Fe Catalina A., Carluen, Pacita S., *Bigkis 6*, Quezon City, Sibs Publishing House, Inc., 2014

Lalunio, Lydia P. Ph.D., Ril, Francisca G., Villafuerte, Patrocinio V., *Hiyas sa Pagbasa 5*, Quezon City: LG&M Corporation 2007

Raflores, Ester V., *Binhi Wika at Pagbasa 5*, Valenzuela City, JO-ES Publishing House, Inc., 2016

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph